

НУБІП України

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

06.04 - МКР. 92 «С» 2023.01.23. 013. ПЗ

ЧЕБОТАРЬОВА ІГОРЯ АНАТОЛІЙОВИЧА

2023 р.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

УДК 502.175(1-751.3)(477.411)

НУБІП України

ПОГОДЖЕНО

Дека́н факультету захисту рослин,
біотехнологій та екології

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач кафедри екології агросфери та
екологічного контролю

Юлія Коломієць

(підпис)

« »

2023 р.

Олена НАУМОВСЬКА

(підпис)

« »

2023 р.

НУБІП України

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему «Екологічне інспектування об'єктів природно-заповідного фонду

НПП «Голосіївський»»

НУБІП України

Спеціальність 01 «Екологія»

Освітня програма «Екологічний контроль і аудит»

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

НУБІП України

Керівник магістерської
Кваліфікаційної роботи:

канд. С.-Г. наук, доцент

Євгеній Бережнюк

(підпис)

НУБІП України

Виконав:

Ігор Чеботарьов

(підпис)

НУБІП України

Київ - 2023

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Факультет захисту рослин, біотехнологій та екології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри екології агрофери та
екологічного контролю
к. с.-г.н, доцент Олена НАУМОВСЬКА
«   »   2023 р.

ЗАВДАННЯ

ДО ВИКОНАННЯ МАГІСТЕРСЬКОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТУ

Чеботарьову Ігорю Анатолійовичу

(прізвище, ім'я, по батькові)

Спеціальність 101 «Екологія»

Освітня програма «Екологічний контроль та аудит»

1. Тема роботи «Екологічне інспектування об'єктів природно-заповідного фонду НПП «Голосіївський»

Затверджена Наказом ректора НУБіП України від 23 січня 2023 р. №92
«С»

Керівник роботи Бережнюк Євгеній Михайлович, к.с.-г. наук,
доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

2. Строк подання студентом роботи 06 листопада 2023 року

3. Вихідні дані до роботи: нормативно-правові документи, закони України, Кодекси України, статистичні дані звітів, фахові публікації, власний аналіз і дослідження.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

4.1. Провести ретельний огляд наукових публікацій, електронних засобів масової інформації, навчальних посібників щодо особливостей проведення інспекторських перевірок лісів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду. Сформулювати огляд літературних джерел відповідно до нормативних вимог та сучасних постанов, наказів, розпоряджень у галузі охорони і збереження лісових ресурсів.

4.2. Ознайомитися із характерними порушеннями, які пов'язані із втручанням людської діяльності на об'єкти та території ПЗФ, проаналізувати доцільність створених еколого-пізнавальних стежок на території НПП «Голосіївський», ценози заповідної території парку, їх головні загрози існуванню.

4.3. Охарактеризувати ризики щодо нелегального захоплення земельних угідь НПП «Голосіївський», періодичних спроб в намагання їх забудувати;

4.4. Проаналізувати екологічні порушення що пов'язані із самовільними вирубками дерев у межах ПЗФ парку, умисними підпалами, порушеннями і скидами у водойми на прикладі Горіхувацьких ставків, відповідальність за здійснення подібних вчинків;

4.5. Узагальнити найхарактерніші порушення НПП «Голосіївський», зробити відповідні висновки щодо несення відповідальності винних осіб за скоєні правопорушення. подібні

5. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	завдання видав	завдання прийняв
1	Бережнюк Є.М.		
2	Бережнюк Є.М.		
3	Бережнюк Є.М.		

6. Дата видачі завдання 02 лютого 2023 року

7. КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Аналіз літературних джерел та електронних засобів масової інформації у розрізі теми досліджень – формування огляду літератури	Лютий-травень 2023 рр.	
2	Збір даних і матеріалів	Квітень-червень 2023	
3	Формування другого методичного розділу та умов функціонування парку	Червень-липень 2023	
4	Оформлення і підготовка третього розділу, аналіз матеріалів і їх опис, формування додатків	Серпень-вересень 2023	
5	Обґрунтування висновків, робота із переліком використаних джерел	Жовтень 2023	

Керівник магістерської кваліфікаційної роботи

(підпис)

Євгеній БЕРЕЖНЯК

Завдання прийняв до виконання

(підпис)

Ігор ЧЕБОТАРЬОВ

РЕФЕРАТ

Робота виконана на тему «Екологічне інспектування об'єктів природно-заповідного фонду НПП «Голосіївський» підготовлена у форматі книга комп'ютерною версткою і складається із передмови, трьох розділів, висновків, переліку літературних джерел. Обсяг роботи становить 75 сторінок. Робота містить 2 таблиці, 24 рисунки та 2 додатки.

За мету роботи була змога дослідити аспекти здійснення екологічного інспектування, які пов'язані із поширеними випадками правопорушень на природно-заповідних територіях Національного природного парку.

Встановлено, що серед порушень найчастішими випадками бувають незаконні рубки повноцінних дерев, таких як сосна, дуб, клени, що несе за собою не лише адміністративну відповідальність і штрафи у розмірі від 1000 до 1500 н.м.г., а ще й кримінальну – із позбавленням волі строком до трьох

років. Досить часто екологічні інспектори фіксують також випадки періодичних забруднень Горіхуватських ставків, через що останні змінюють забарвлення води і зазнають певних хімічних змін у бік підвищення вмісту фосфору, заліза, показника ХСК. А за це передбачається штрафні санкції від 3 до 7 неоподаткованих мінімуми громадян. Спостерігаються і порушення, пов'язані із зміною зонування території парку і надмірного рекреаційного навантаження, особливо у центральній його частині.

Перелік ключових слів: екологічні стежки, державна екологічна інспекція, правопорушення, адміністративна відповідальність, самозахоплення земель, заповідна зона, несанкціонована вирубка дерев, забруднення ставків.

ЗМІСТ

	ЗМІСТ	3
	ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ РОБОТИ	5
	ПЕРЕДМОВА	6
1	ЗНАЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ІНСПЕКТУВАННЯ І КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ	8
1.1	Відомості про проведення екологічного інспектування	8
1.2	Етапи створення територій природно-заповідного фонду	11
1.3	Загальні відомості про об'єкти ПЗФ	14
1.4	Природно-заповідний фонд Київської області	17
2	ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НПП «ГОЛОСІВСЬКИЙ» ТА АНТРОПОГЕННЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА НЬОГО	20
2.1	Документація щодо створення і функціонування парку	20
2.2	Місцезнаходження парку	24
2.3	Геоморфологічні особливості парку	26
2.4	Мета і завдання роботи	27
3	ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПАРКУ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЙОГО ІНСПЕКТУВАННЯ	28
3.1	Характерні порушення при проведенні екологічних перевірок об'єктів природно-заповідного фонду	28
3.2	Цінність екосистем ПНН «Голосіївський» та його загрози	31
3.3	Ризики для НПП «Голосіївський» пов'язані із нелегальною забудовою	38
3.4	Самовільні вирубки дерев у заповідній території НПП «Голосіївський»	44

3.5.	Екологічні проблеми на території Національного природного парку, пов'язані із умисними підпалами	50
3.6.	Порушення і забруднення водою Голосівського лісу.....	53
3.7.	Функції лісової охорони на землях природно-заповідного фонду	60
3.8.	Виявлені порушення об'єктів природно-заповідного фонду і відповідальність за їх скоєння	60
	ВИСНОВКИ	65
	ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	67

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ РОБОТИ

НУБіП України

ГДК – гранично-допустима концентрація;

ДЕІ – державна екологічна інспекція;

ДСНС – державна служба надзвичайних ситуацій;

НУБіП України

ЗМІ – засоби масової інформації;

КП ЛПП – комунальне підприємство лісопаркове господарство;

НПП – Національний природний парк;

НУБіП – Національний університет біоресурсів і природокористування

України;
НУБіП України

МАФ – мала архітектурна форма;

МВС – Міністерство внутрішніх справ;

МСОП – Міжнародний союз охорони природи;

ПЗФ – природно-заповідний фонд;

НУБіП України

ПНДВ – природоохоронне науково-дослідне відділення;

ТЗОВ – товариство з обмеженою відповідальністю;

ЧКУ – Червона книга України.

НУБіП України

НУБіП України

НУБіП України

ПЕРЕДМОВА

НУБІП України

Створення природоохоронних територій є досить популярною і необхідною практикою у всьому світі. Важливість цих процесів підкріплюється суспільними ініціативами і впливом на створення подібних територій із природоохоронним статусом для збереження ландшафтного, біотичного і видового різноманіття і загалом для підтримки екологічного балансу. Тільки такі території, які матимуть належний захист, здатні компенсувати антропогенний вплив на екосистеми і зберегти частину дикої природи для їх подальшого самовідтворення.

НУБІП України

У XXI столітті особливого значення набувають дослідження у сфері охорони, збереження та відтворення об'єктів і територій природно-заповідного значення. Це пов'язано у першу чергу із значним антропогенним навантаженням на екосистеми, особливо у міських агломераціях.

НУБІП України

З метою захисту і належного контролю за подібними територіями повинні регулярно слідкувати не лише співробітники парків, заповідників та інших об'єктів ПЗФ, але і органи державної екологічної інспекції регіонів, представники органів місцевого самоврядування, а також небайдужі місцеві мешканці й загалом громадськість міст і містечок. Виявлені порушення необхідно відразу висвітлювати у місцевих й регіональних засобах масової інформації, соціальних мережах, форумах з метою оперативного реагування і привернення якомога більшої аудиторії свідомих жителів. Тому у будь-якій країні світу особливо цінні землі із багатими природними ресурсами включають до складу природоохоронних об'єктів, які у майбутньому мають становити «мереживо» таких територій у глобальній екологічній мережі.

НУБІП України

Для жителів і гостей міста Києва таким унікальним об'єктом природно-заповідного фонду є Національний природний парк «Голосіївський», що є єдиним в Україні, який знаходиться на території мегаполісу. Нині парк складається із кількох територіально роз'єднаних лісових масивів, а по його території протікають річки Либідь, Віта, Коник та каскади Горіхуватських,

НУБІП України

Для жителів і гостей міста Києва таким унікальним об'єктом природно-заповідного фонду є Національний природний парк «Голосіївський», що є єдиним в Україні, який знаходиться на території мегаполісу. Нині парк складається із кількох територіально роз'єднаних лісових масивів, а по його території протікають річки Либідь, Віта, Коник та каскади Горіхуватських,

НУБІП України

Для жителів і гостей міста Києва таким унікальним об'єктом природно-заповідного фонду є Національний природний парк «Голосіївський», що є єдиним в Україні, який знаходиться на території мегаполісу. Нині парк складається із кількох територіально роз'єднаних лісових масивів, а по його території протікають річки Либідь, Віта, Коник та каскади Горіхуватських,

НУБІП України

Китаївських і Голосіївських ставків. Варто зазначити, що діяльність парку спрямована на збереження, відтворення і раціональне використання особливо цінних природних комплексів та об'єктів північної частини Лісостепу.

Також цей парк має виконувати такі важливі функції як наукове значення, природоохоронне, рекреаційне, тощо. (Мойсеєнко О.П., 2014).

Аналізуючи сьогодення Голосіївського лісу відмічаємо ряд екологічних проблем, які є досить актуальними у його безпечному функціонуванні. Це ще пов'язано із тим, що площа парку є великою і становить майже 11 тис. га за якою фактично досить важко слідкувати, особливо у менш людних локаціях.

Серед сучасних проблем парку особливо гостро стоять питання щодо незаконної вирубки лісів, регулярного забруднення водойм, особливо Горіхуватських ставків, дотримання стандартів зонування і природокористування НПП «Голосіївський».

В останні роки почастишали випадки спилювання вікових дерев різних цінних порід, зокрема дубів, грабів, кленів, як центральній частині парку, так і більш віддалених місцях, забруднення території побутовими відходами, що сильно сплюндровує загальну естетичну картину від споглядання цікавих природних і штучно створених екосистем, обміління і заростання

Китаївських і Горіхуватських ставків та їх періодичне забруднення стічними водами, що сприяє зміні забарвлення води, тощо. Можна спрогнозувати, що якщо не проводити очищення цих ставків і не наповнювати їх стоковими водами, можливі песимістичні варіанти із їх повним зникненням.

Тому ми вважаємо, що необхідно постійно проводити екологічний контроль за такими територіями у цьому Голосіївському лісі, а особливо важливою у цих питаннях є також участь місцевих громадських активістів, викладачів, студентів. Відповідно у своїй роботі ми намагалися відзеркалити роль і значення екологічної інспекції у боротьбі із незаконними правопорушеннями у сфері природно-заповідного фонду НПП «Голосіївський».

РОЗДІЛ 1. ЗНАЧЕННЯ ПРОВЕДЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ІНСПЕКТУВАННЯ І КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

НУБІП УКРАЇНИ

1.1. Відомості про проведення екологічного інспектування

Відповідно до статті 9 Закону України «Про природно-заповідний фонд» відмічаємо, що можна використовувати природоохоронну територію багатьох парків у населених пунктах України у рекреаційних цілях, тобто для

проведення відпочинку, оздоровлення та інших розваг (Бавровська Н.М.,

Бутенко Є.М., 2015). Так, парки створюють для організації масових рекреаційних заходів та ведення активної туристичної діяльності для багатьох жителів міст і містечок України, а також для іноземних гостей.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» акцентує увагу на тому, що необхідно передбачати зони рекреаційного типу.

Вони разом із об'єктами і територіями природно-заповідного фонду України утворюють рекреаційну мережу, яка підлягає особливій увазі та охороні із боку державних виконавчих органів влади.

Слід зазначити, що рекреація є комплексним екзогенним чинником, який викликає негативні наслідки у природних екосистемах і впливає на цілісність та стійкість природних спільнот. Поступове зростання чисельності людей, які задіяні у рекреаційних процесах, сприяє розширенню територій, що використовуються у рекреаційних цілях.

Нині доволі швидкими темпами розвивається інтенсифікація використання цих територій через природне зростання населення, особливо у великих містах, а це призводить до значного підвищення ступеня впливу рекреантів на природні рекреаційні комплекси. Використання таких лісових екосистем з точки зору впливу на них рекреаційної діяльності, навіть за обмеженого числа рекреантів, викликає прогресуючу негативну зміну різних компонентів цих екосистем.

НУБІП УКРАЇНИ

Аналізуючи інформацію із відкритих доступних джерел бачимо, що в екологічному законодавстві, починаючи із 2017 року відбулися деякі зміни, які пов'язані, насамперед, із зростанням рівня відповідальності за скоєні правопорушення, що мають екологічний підтекст. Зокрема, варто зазначити,

що відповідно до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо виконання Конвенції про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування у Європі», була суттєво посилена відповідальність за учинення видів екологічних правопорушень. У

першу чергу це пов'язано із збільшенням суми штрафів до п'яти разів. Для

більш детальної інформації з цього приводу необхідно розглянути зміни у змісті статей 71, 73, 77, 87, 88 та 90 Кодексу України про адміністративні правопорушення (*Юридична відповідальність за екологічні правопорушення*).

Правопорушення, які носять екологічний характер, і виявляються під час перевірок різних суб'єктів господарської діяльності чи територій, які піддаються постійному чи періодичному забрудненню завжди мають вирішуватися виключно у правовому колі. Зокрема, винні особи, завдяки яким були вчинені певні екологічні правопорушення, мають бути обов'язково покарані згідно чинних юридичних нормативів. А екологічні

правопорушення це досить серйозні питання, оскільки порушується певний установлений порядок використання природних ресурсів, їх знешкодження, збирання, тощо (*Сараїна М.В., 2015*).

Ознаками екологічних правопорушень може бути людська бездіяльність, а це поступово призводить до протиправних порушень екологічних вимог. Систематичні подібні порушення можуть призвести до екологічної небезпеки, які несуть за собою шкоду природним ресурсам та здоров'ю жителям прилеглих територій. Загалом особливістю екологічної шкоди можна вважати втрату якості природного середовища та вплив на функціонування екосистем.

Великою проблемою, яка має місце у середовищі діяльності державних екологічних інспекторів є розміри визначення компенсацій підприємствами

для співрозмірного покриття завданої природним ресурсам шкоди. Так, оцінка вартості завданих збитків не завжди збігається та різниться залежно від природно-кліматичних умов регіону, економічної складової, регіону здійснення перевірок, тощо (Кур'янова В.О. та ін., 2020).

Для обчислення шкоди, яка була здійснена у ході екологічних правопорушень виокремлюють такі головні теоретичні способи: розрахунковий, витратний, нормативний, таксовий. Так, вже сама назва «розрахунковий спосіб» свідчить нам про те, що завдані «природі» збитки у грошовому еквіваленті обчислюють за допомогою загальноприйнятих формул на основі впроваджуваних методичних рекомендацій. Як приклад, досить поширеною проблемою можна навести методика щодо визначення розмірів шкоди, заподіяної внаслідок самовільного зайняття земельних ділянок чи використання земельних ділянок не за цільовим призначенням.

Також під це підлягає і проблематика зняття родючого ґрунтового шару без наявності спеціальних дозвільних документів, яка затверджена Постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2007 року №963.

Витратний спосіб визначається загальною сумою коштів, які необхідно заплатити для відшкодування збитків, які потрібні для відновлення попереднього стану природних ресурсів

Нормативний спосіб обчислення шкоди має місце коли порушується екологічне законодавство, підвищених або ж кратних сум за природокористування, порівняно із сплатою екологічного податку. Як результат, за основу беруться встановлені законодавством розміри зборів та застосовуються спеціальні коефіцієнти.

Суть таксового способу розрахунку збитків базується на встановленні їх розмірів необхідними державними органами фіксованого розміру відповідальності (такс) за завдану екологічну шкоду.

Нині в Україні досить напружена екологічна ситуація, що викликано ще й воєнними діями, тому природоохоронні об'єкти повинні у першу чергу підпадати під особливий контроль. Вважаємо, що суб'єкти екологічних

правопорушень повинні не лише компенсувати завдані природним ресурсам збитки, але й брати участь у їх відтворенні. Якщо щось подібне було реалізовано на практиці, то і екологічний стан багатьох територій нашої держави поліпшився, а екологічних правопорушень ставало б все менше.

1.2. Етапи створення території природно-заповідного фонду

Існує ціла низка нормативної документації необхідної для створення територій та об'єктів ПЗФ. Зокрема, це Закон України «Про природно-заповідний фонд», Методичні рекомендації із розроблення проектів створення природних територій та об'єктів природно-заповідного фонду, Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», а саме статті 2, 25, 45, 47, 67, Закон України «Про землеустрій». Варто зауважити, що рішення про створення Національних природних парків і природних заповідників, які мають вагомє загальнодержавне значення, приймають Президентом України.

Визначення на місцевості території, на якій буде знаходитися певний об'єкт природно-заповідного фонду, відбувається шляхом підготовки картографічних матеріалів, які згодом стануть частиною кадастрової документації. Зазначасмо, що проекти землеустрою із організації та встановлення меж територій ПЗФ, які повинні виконувати рекреаційне, оздоровче, лісгосподарське значення і мати обмеження у використанні земель розробляються із метою:

- збереження природного різноманіття ландшафтів й підтримання екологічного балансу середовища у регіоні;
- створення приміських зелених зон, збереження об'єктів культурної спадщини та місць для оздоровлення і масового відпочинку людей;
- популяризації ведення науково-дослідних робіт;
- встановлення меж і зонування території відповідно до затверджених правил і нормативів;

- визначення у природі, тобто на місцевості меж охоронних зон та інших обмежень стосовно використання земель, відповідно до нормативно-правових актів, а також інформування про подібні обмеження землевласників і землекористувачів, фізичних і юридичних осіб.

У системі державних пріоритетів щодо організації діяльності природно-заповідної справи важлива роль належить заповіданню територій і об'єктів, на яких повністю або ж забороняється традиційна виробничо-господарська діяльність. Одним із завдань екологічної політики України має

бути намагання розширення площ існуючих об'єктів ПЗФ, а по можливості і створення нових перспективних таких територій. Потрібно постійно шукати і знаходити компроміси між екологічними пріоритетами та станом навколишнього природного середовища та нагальними суспільними і економічними інтересами держави (Василюк О., та ін., 2015).

Що стосується категорії «Національний природний парк», то вона є однією із найстаріших. Знаходимо відомості, Йедлоустонський національний парк, котрий мав площу 888 тис га було створено вперше у світі, якому надано такий статус. Таким чином вперше у законодавчому полі увійшов у

природоохоронну практику термін «національний парк». Зокрема, на Генеральній асамблеї МСОП у 1969 році, яка відбулася в індійському місті Делі було прийнято природоохоронне визначення національного парку. Дефініція є наступною – це велика територія, яка необхідна для проходження

процесів саморегуляції екосистем, включає в себе одну або кілька екологічних систем, малозмінених чи незмінених експлуатацією людей, відзначається різними типами ландшафтів, видовим багатством рослинного та тваринного світу, різноманітністю геоморфологічних систем та має природні пейзажі високої естетичної вартості (Гродзинський М.Д., та ін., 2003).

Також необхідно, щоб державні органи країни здійснювали відповідні заходи із запобігання і виключення на охоронній території чи її частини природокористування для збереження і підтримання природних екологічних,

геоморфологічних та естетичних цінностей території, де рух і перебування населення дозволяються за певних умов для здійснення відпочинку і культурно-освітніх цілей.

Оскільки в парках відбувається рекреаційна діяльність, то як правило, це супроводжується значним негативним впливом на природні екосистеми.

Серед переліку таких варто відзначити збирання грибів, ягід, інших рослин парків, виловлювання риби із ставків, відлякування фауни, тощо, а відповідно за таких умов відбувається відчуження чи виніс речовин та

енергії. Екосистеми парку також приймають на себе великі об'єми хімічних сполук через відпрацьовані гази автомобілів, які проносяться по магістралях Голосіївського району (Бережняк С.М., Гоменюк М.С., 2013).

Слід зазначити, що об'єкти ПЗФ Голосіївського парку зазнають прямого механічного впливу, зокрема вирубки лісів при будівництві рекреаційних споруд і наземних комунікацій, витоптування, тощо.

У літературних джерелах можна знайти інформацію, що традиційними формами впливу на природні комплекси за рекреаційного використання територій є витоптування трав'яного покриву через що відбуваються зміни структури ґрунту та зменшення чисельності багатьох видів рослин і тварин.

Час від часу незначне порушення екологічного балансу, особливо в результаті рекреаційного використання, супроводжується негативними наслідками і неповторними змінами, які ведуть до зменшення естетичної привабливості та руйнування ландшафтів.

Одним із шляхів досягнення компромісів у сфері ПЗФ є зменшення антропогенних навантажень на цінні природоохоронні території і необхідність встановлення відповідного режиму їх збереження. Режим визначається юридичним статусом цих територій, згідно із яким і регламентується природокористування. При підготовці матеріалів для

створення об'єктів ПЗФ визначається, що саме необхідно зберігати на таких територіях та у який спосіб. Перед початком їх створення аналізуються матеріали наукової, пізнавальної, рекреаційної цінності подібних об'єктів.

Також визначається стійкість природних комплексів до антропогенних навантажень і можливі загрози його існування від різних видів і режимів природокористування.

Береться до уваги господарська цінність територій, обліковуються можливі економічні збитки унаслідок порушень чи пошкоджень об'єктів ПЗФ або ж вилученням їх із господарського обігу. За попередньою комплексною оцінкою визначається категорія, тип об'єктів і режими його охорони. Слід зазначити, що окрім цінності, типовості і унікальності об'єктів

ПЗФ потрібно ще обґрунтувати його оптимальні площі і межі, які повинні узгоджуватися із природними межами природно-територіального комплексу.

Іноколи подаються кілька варіантів визначення меж об'єктів ПЗФ, однак площа заповідної території повинна забезпечувати самовідновлення природного комплексу та гарантувати його екологічну стабільність (Данілова О.М., 2019).

1.3. Загальні відомості про об'єкти ПЗФ

Природоохоронна діяльність вважається однією із актуальних у сфері світової, державної та регіональної політики. А ефективна робота установ природоохоронного призначення є важливою запорукою сталого розвитку та подолання небажаних природних та соціально-економічних процесів, що значною мірою залежить від належного виконання провідних завдань складовими природно-заповідного фонду (ПЗФ). Вимоги до сфери охорони природи на різних етапах розвитку суспільства України формувалися залежно від культурно-історичних традицій, політичних та економічних обставин, тощо (Домаранський А.О., 2006).

Згідно із сучасним законодавством до об'єктів природно-заповідного фонду України відносяться ділянки суходолу і водних об'єктів, природні і штучні комплекси, які мають особливу цінність щодо охорони навколишнього середовища. Такі території є об'єктами зацікавленості

багатьох науковців, природоохоронців і тому подібне. Маючи такий високий статус вони підлягають охороні у якості національного спадку, тому мають особливий тип охорони, використання і відтворення (Устименко І.П., та ін., 2012).

Слід нагадати, що до природно-заповідних об'єктів і територій відносяться такі категорії: біосферні резервати, природні заповідники, національні природні парки, регіональні ландшафтні парки, заказники, заповідні урочища, ботанічні сади, зоологічні парки, дендрологічні парки, пам'ятки садово-паркового мистецтва та пам'ятки природи. Загалом кількість

цих категорій дорівнює одинадцять. Усі вони мають різну цінність і значення. В одних можна вести наукову роботу, а в інших вона відсутня, однак вони несуть важливу історико-культурну місію, мають рекреаційне значення і тому подібне. Статус таких об'єктів і територій є

загальнодержавні, регіональні та місцеві. Серед частки категорій об'єктів природно-заповідного фонду України найбільше заповідних урочищ, пам'яток природи і заказників. Їх загальний відсоток становить майже 90% від кількості усіх об'єктів, які включені до складу природно-заповідного фонду. Що стосується площі і кількості штучних об'єктів природно-

заповідного фонду, то порівняно із природними їх кількість незначна.

Відповідно до національного законодавства, функції кожної із категорій, які ми представили, є важливими і необхідними для підтримки стійкості природних екосистем, збереження їх біорізноманіття та статусу. Що

стосується законодавчих аспектів, то головним законом, який виконує регулюючу функцію щодо такого роду об'єктів є Закон України «Про природно-заповідний фонд України».

Останнім часом соціально-економічна роль підприємств природно-заповідного фонду зазнала істотних змін. Із першочергових значень охорони природи та екологічної просвіти, які їм притаманні, особливе значення отримали послуги рекреаційно-туристичної сфери, що можуть проводитися на їх територіях і які мають значну частину фінансових прибутків цих

об'єктів. Тому навколо сфери діяльності підприємств ПЗФ виникла наукова дискусія, що була викликана необхідністю визначення адекватної системи управління та відомчого підпорядкування подібних установ. Так, із одного боку, саме природоохоронне призначення установ цього типу сприяє розвитку туризму та рекреації, а з іншого – свідоме ігнорування рекреаційно-туристичною сферою негативно впливає на їх показники рекреаційної діяльності та спричиняє досить значну напругу на місцеві бюджети, за допомогою яких вони фактично й існують.

Аналізуючи статтю О.І. Дребот (2011), то у даний час в Україні відсутній єдиний центральний орган державної виконавчої влади, якому були б підпорядковані усі ці установи. Звісно, що найбільше підпорядкування об'єкти ПЗФ мають від Міністерства захисту довкілля і природних ресурсів.

Також певний відсоток із них знаходяться у підпорядкуванні Державного агентства лісових ресурсів, Національної академії наук, Міністерства освіти і науки України.

Столиця України, як високонасичене людьми місто, потребує постійного контролю за його рекреаційними ресурсами, тому що має велику кількість населення та переселенців із окупованих територій, які не дивлячись ні на що прагнуть якісного відпочинку на природі. Тому території ПЗФ Голосіївського лісу мають завжди відповідати своєму статусу, бути стійкими, охоронятися і приносити задоволення відпочивальникам.

Згідно із статтею 22 Закону України «Про природно-заповідний фонд» даний об'єкт ПЗФ підлягає особливій охороні. Тому встановлено відповідні обмеження щодо ведення такої діяльності, яка може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища, а також зниження рекреаційної цінності парку.

За сучасними даними ПЗФ України налічує 8802 території і об'єктів, із загальною площею більше 4,5 млн га. Однак не дивлячись на такі ніби утішні цифри спостерігається значне відставання розвитку системи організації та охорони об'єктів і територій із цим статусом у порівнянні із державами

Європейського Союзу, де показник заповідності, тобто відношення площі території природно-заповідного фонду до загальної площі країни у його державах-членах складає здебільшого близько 15%.

1.4. Природно-заповідний фонд Київської області

Якщо вірити архівним даним, то історія формування сучасного природно-заповідного фонду Київської області вже становить понад два століття. Прийнято вважати, що першими природоохоронними територіями

регіону були дендропарки, які створювалися у великих маєтках поміщиків.

Частина із них збереглися до сучасних часів і зараз мають статус парків-пам'яток садово-паркового мистецтва. До таких зокрема, належать

«Згурівський» парк, «Ташанський», «Копилівський», «Кагарлицький». Сюди

також можна додати дендропарк «Олександрія». Згідно із історією розвитку

мережі природно-заповідних об'єктів Київської області, то є періоди активного створення територій, які охороняються, так і їх знищення.

На Київщині згідно історичних фактів розпочалося становлення природоохоронної справи у 1928 році, коли було створено Український

комітет охорони пам'яток природи. Так, станом на початок 30-х років ХХ

століття за даними реєстру заповідних об'єктів в області нараховувалося 125 пам'яток природи. Однак Друга світова війна стала причиною масових

руйнувань і загибелі рослин, тому частина заповідників була ліквідована.

Однак деякі із них отримували статус мисливських господарств. Йшли роки і

для зміни потрібно було щось робити. У 1949 році було опубліковано

урядову постанову «Про охорону природи на території Української РСР», відповідно із якою було заплановано створити 11 нових лісових заповідників.

Зокрема числився і Чорнобильський.

Якщо детальніше розглядати 50-60-ті роки минулого століття, то природно-заповідні об'єкти за цей час не створювалися, однак були організовані заповідні мисливські угіддя «Заліське» та «Дніпровсько-

Тетерівське». Більш активніше у даній галузі почали працювати, починаючи із 1968 року, коли статус заповідних було надано 26 об'єктам, а в 1972 році – 15. У 80–90-х рр. минулого століття кількість заповідних об'єктів зростає, порівняно із 70-ми роками (рис. 1.1).

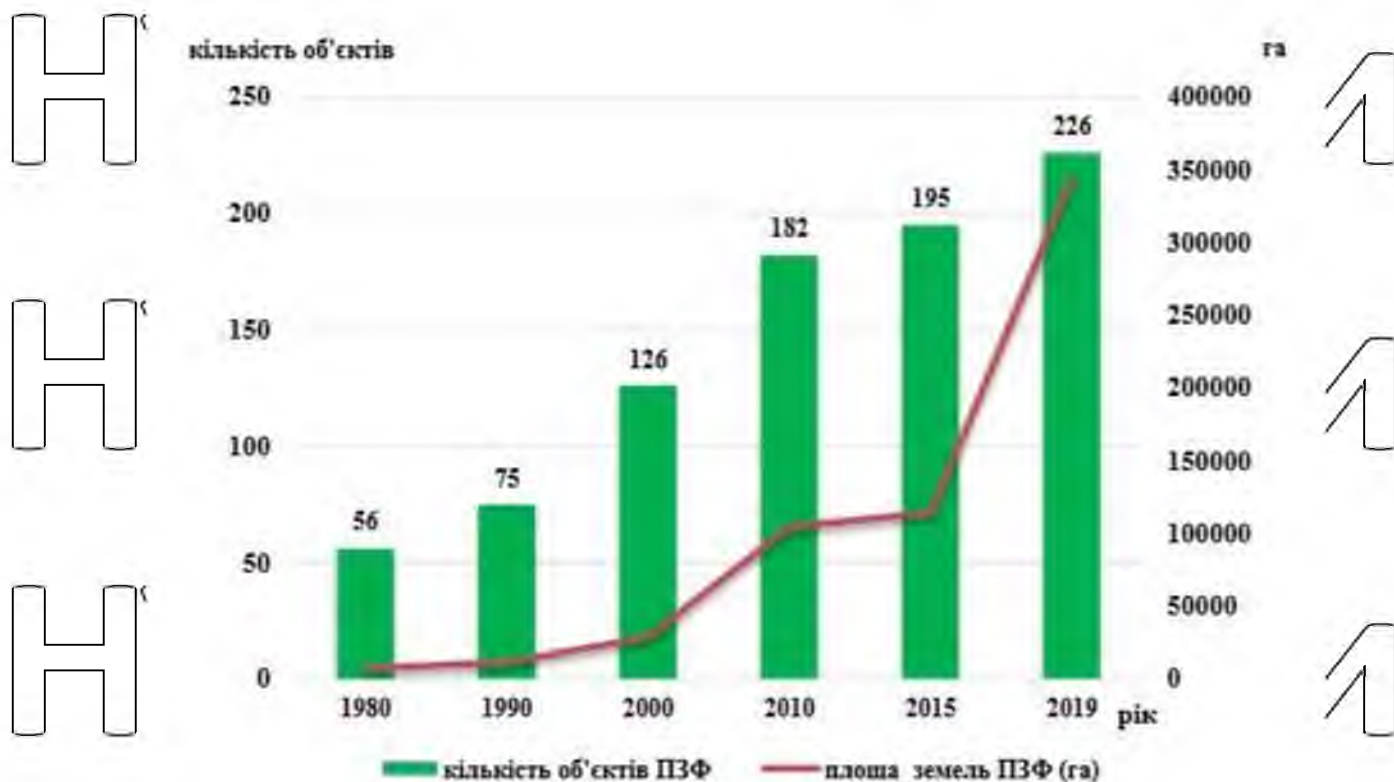

Рис. 1.1. Динаміка розвитку територій та об'єктів природно-заповідного фонду Київської області (Пологовська Ю.Ю., Щабельська В.Г., 2020)

Після того, як Україна була проголошена незалежною державою було визначено законодавство і прийняті основні закони у даній сфері. Перш за все це Закон України «Про природно-заповідний фонд» (№ 2456-XII від 16 червня 1992 р.), Закон України «Про загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000-2015 роки» (№ 1989 від 21 вересня 2000 р.), «Про екологічну мережу України» (№ 1864-IV від 24 червня 2004 р.). Разом з тим затверджені і впроваджуються загальнодержавні програми щодо перспективного розвитку заповідної справи в Україні «Заповідники», регіональна програма розвитку природно-

заповідного фонду Київської області «Київщина заповідна» строком на 2017-2000 роки. Слід зазначити, що у 2000-х роках було багато заходів спрямовано на створення і розвиток нових Національних природних парків, таких як «Подесіння», «Дніпровсько-Тетерівський», «Переяславський», ландшафтного заказника загальнодержавного значення «Конча-Озерна».

Зовсім недаве, а саме у 2016 році був створений Чорнобильський радіаційно-екологічний біосферний / заповідник, мета якого полягає у збереженні в природному стані найтипівіших природних комплексів Полісся, забезпечення підтримки та підвищення бар'єрної функції Чорнобильської зони відчуження та зони обов'язкового відселення, стабілізації гідрологічного режиму й реабілітації територій, як забруднених радіонуклідами, а також сприяння організації і проведенню міжнародних наукових досліджень. (<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/174/2016#>).

Дані, взяті із департаменту екології і природних ресурсів, станом на 01 січні 2019 р. говорять про те, що в області існує 226 природних комплексів із загальною площею близько 344,46 тис. га, із яких 25 об'єктів загальнодержавного значення та 201 природно-заповідний об'єкт місцевого значення.

На сьогодні до складу природно-заповідного фонду області входять 1 біосферний заповідник – Чорнобильський радіаційно-екологічний, 2 Національних природних парки – «Білоозерський» та «Залісся», 4 регіональних ландшафтних парки – «Трахтемирів», «Пташиний рай», «Богуславль», «Яготинський ім. гетьмана Кирила Розумовського», 105 заказників, 82 пам'ятки природи, 17 заповідних урочищ, 1 дендрологічний парк, 14 парків пам'яток садово-паркового мистецтва (<https://menr.gov.ua/news/33529.html>).

Таким чином об'єкти природно-заповідного фонду на Київщині продовжують хвчати і незначними темпами, однак зростати. Тому вивчати порушення, які трапляються і мають місце на таких територіях, завжди є нагальним і актуальним, що ми і проводили у своїй роботі.

РОЗДІЛ 2. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НПП «ГОЛОСІЇВСЬКИЙ» ТА АНТРОПОГЕННЕ НАВАНТАЖЕННЯ НА НЬОГО

2.1. Документація щодо створення і функціонування парку

Серед безлічі інформації, пов'язаної із створенням Національного природного парку «Голосіївський» знаходимо наступну: 27 серпня 2007 року відповідно до Указу Президента України колишній регіональний парк «Голосіївський» отримав статус Національного природного парку. Слід зазначити, що створення НПП "Голосіївський" це не просто черговий об'єкт природно-заповідного фонду України. Свого роду, це унікальне явище, яке пов'язане із збереженням природних комплексів та об'єктів усередині багатомільйонного міста. За площею цей об'єкт природно-заповідного фонду займає майже 1/8 території нашої столиці. Парк є потужним оазисом життя для мешканців природних екосистем Києва, для самих містян та його гостей. Навіть можна стверджувати, що у суворих бетонно-асфальтних умовах міста він являється своєрідним зеленим скарбом для здоров'я, відпочинку і загального благополуччя людей. Так, Голосіївський ліс є справжнім оазисом серед різноманіття будівель та транспорту, виконуючи роль найбільших легень м. Києва (рис. 2.1) (Про парк: <https://pro.gov.ua/pro-park/>).

Рис. 2.1. Загальний вигляд НПП «Голосіївський»

Відповідно до Положення, яке є юридичною основою створення парку, бачимо, що цей природно-заповідний об'єкт було створено за Наказом Президента України 27 серпня 2007 року №794 «Про створення

національного природного парку «Голосіївський», із змінами, внесеними Указом Президента України від 01.05.2014 р. №446 «Про зміну меж національного природного парку «Голосіївський» розширено території парку на 6462,62 га, є територією природно-заповідного фонду загальнодержавного значення (Положення..., 2020). Згідно із вищенаведеним документом парк

відноситься до сфери управління Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України.

Загальна площа парку становить 10988,14 га земель, у тому числі 1879,43 га земель, які надані у постійне користування парку, а також 9108,71 га земель, які включаються до його складу без вилучення землекористувачів.

Межі земельних наділів, які перебувають у користуванні парку встановлюються у натурі і закріплюються відповідними межовими стовпчиками у відповідному порядку до чинного законодавства. Відомості про межі, цільове призначення, оцінку угіддям, які перебувають у користуванні парку вносяться до Державного земельного кадастру і

обов'язково враховуються при реконструкції та розвитку сусідніх територій.

Згідно Положення парк було створено з метою збереження, відтворення і раціонального використання особливо цінних природних комплексів та об'єктів Київського Полісся, а також для поліпшення екологічного стану міста Києва.

Завдання парку наступні:

збереження цінних природних і історико-культурних комплексів і природних об'єктів території Київського Полісся (види рослинного і тваринного світу та природних оселищ, що занесені до Червоної книги України та Міжнародних червоних списків;

- ведення рекреаційної діяльності у природних умовах, організованого активного туризму та відпочинку з дотриманням режиму охорони заповідних об'єктів і територій;

- здійснення наукових досліджень з вивчення природних комплексів та їх змін за рекреаційного використання, розроблення наукових рекомендацій щодо відновлення порушених екосистем;

- проведення екологічної освітньої і виховної роботи.

Функціональне зонування парку здійснюється відповідно до Проекту організації території та затверджується у встановленому порядку Міністерством захисту довкілля. На території парку виділяють такі зони: **заповідна, регульованої рекреації, стаціонарної рекреації та господарська**. Відповідно до зони встановлюється диференційований режим їх охорони, відтворення та використання.

З екологічної точки зору та відповідно до теми магістерської роботи нас цікавить заповідна зона, на території якої забороняється ведення будь-якої господарської та іншого виду діяльності, оскільки порушення спричинені антропогенним впливом здатні створювати загрозу природним комплексам, а порушники повинні обов'язково зазнавати відповідальності та відшкодування нанесених збитків.

У межах парку забороняється у період масового розмноження диких тварин із 1 квітня до 15 червня проведення робіт та заходів, які є джерелами підвищеного шуму та загального неспокою. Це може бути запускання фейерверків, проведення вибухових робіт, санітарні рубки лісу. Також недопускається розорювання та ліквідація природних місць мешкання диких тварин (барлог, нір, гнізд птахів). За встановлені відповідні порушення винні особи притягуються до адміністративної відповідальності та повинні сплатити штрафи за завдані парку збитки.

Охорона території парку покладається на службу охорони його території і входить до складу служби державної охорони природно-заповідного фонду України. Для забезпечення додержання режиму охорони

території та для відтворення і раціонального використання природних комплексів необхідна серйозна охорона парку, яку здійснює відповідна служба та очолює директор парку. Загалом управління службою держохорони здійснює Міністерство захисту довкілля і природних ресурсів.

У випадку порушення вимог законодавства про охорону навколишнього природного середовища на території ІСП «Голосіївський» несе за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільну та кримінальну відповідальність.

Серед позитивних подій, які пов'язані із функціонуванням парку варто зупинитися на тій, що 13 квітня 2023 р. Міністерство захисту довкілля та

природних ресурсів України затвердило «Проект організації території Національного природного парку «Голосіївський», що стосується охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів». Цим документом частка заповідної зони парку збільшується із 12,9

до 20,4%. Таке рішення було прийняте керівництвом, оскільки у парку, який розташований на території мегаполісу, зростає понад 1,5 тис. видів рослин і грибів, із них понад 90 видів рідкісних, понад 40 видів занесено до Червоної книги України, із них 6 видів включені до червоного списку Міжнародного союзу охорони природи, 10 видів підпадають під охорону затверджених

Бернської конвенції, 17 видів внесено до списку Вашингтонської конвенції, 63 види підлягають особливій охороні у межах міста Києва. Варто відмітити, що на території парку також зареєстровані 22 тис. видів хребетних і безхребетних тварин, велика частина із яких занесена до Червоної книги.

Директор департаменту природно-заповідного фонду та земельних ресурсів профільного Міністерства Едуард Арустамян зосередив увагу присутніх про зміни у законодавстві про природно-заповідний фонд, що дозволяють збільшувати заповідну територію національних природних парків, які були ухвалені Верховною Радою у 2021 році. Депутати проголосували за збільшення заповідної зони до 20% від загальної площі національних парків.

Присутній на прес-конференції захисник дикої природи Михайло Погребинський повідомив присутнім, що даний парк потребує постійного захисту, оскільки існують постійні загрози його територіальній цілісності

(<https://www.ukrinform.ua/rubric-presshall/3698796-zberegiti-zapovidnij-fond-ak-vdalosa-rozsiriti-teritoriu-golosiivskogo-nacionalnogo-parku.html>)

Він акцентував велику увагу на тому, що законодавчо прийняте рішення про збільшення частки заповідної зони із найбільш суворим режимом охорони, однак із іншого боку наявні ризики втрат великих площ цього парку. Ці територіальні загрози для парку можна розділити умовно на

дві категорії:

1. Діючі чи оскаржувані у судах незаконні рішення органів місцевого самоврядування або ж незаконні рішення державних реєстраторів із реєстрації об'єктів нерухомого майна чи земельних ділянок на території парку.

2. Самозайняття земельних ділянок за допомогою впливових осіб столиці.

Отже, як бачимо із сучасних засобів масової інформації та періодичних зібрань профільних фахівців існують суттєві ризики виникнення порушень і злочинів щодо нормального функціонування НПП «Голосіївський» у сфері природно-заповідного фонду

2.2. Місцезнаходження парку

Національний природний парк «Голосіївський» розташований у правобережній частині м. Києва. Своєрідність парку полягає у тому, що він фактично один із небагатьох за площею серед подібних парків, що розташований у мегаполісі. Із інформаційних джерел бачимо, що загальна площа парку не є суцільним масивом, а вона фрагментована на кілька локацій із своєю специфічною флорою та фауною, яка зберігається

належним чином. Так, території парку розташовані у Голосіївському, Святошинському та Оболонському районах міста Києва.

Нині загальна площа парку становить 10988,14 га, у тому числі 1888,18 га земель, які надаються адміністрації парку у постійне користування, яке було прийняте рішенням Київради від 26.01.2012 р. №69/7406, а також 9099,96 га – земельні ділянки, які належать парку без виділення (рис. 2.2).

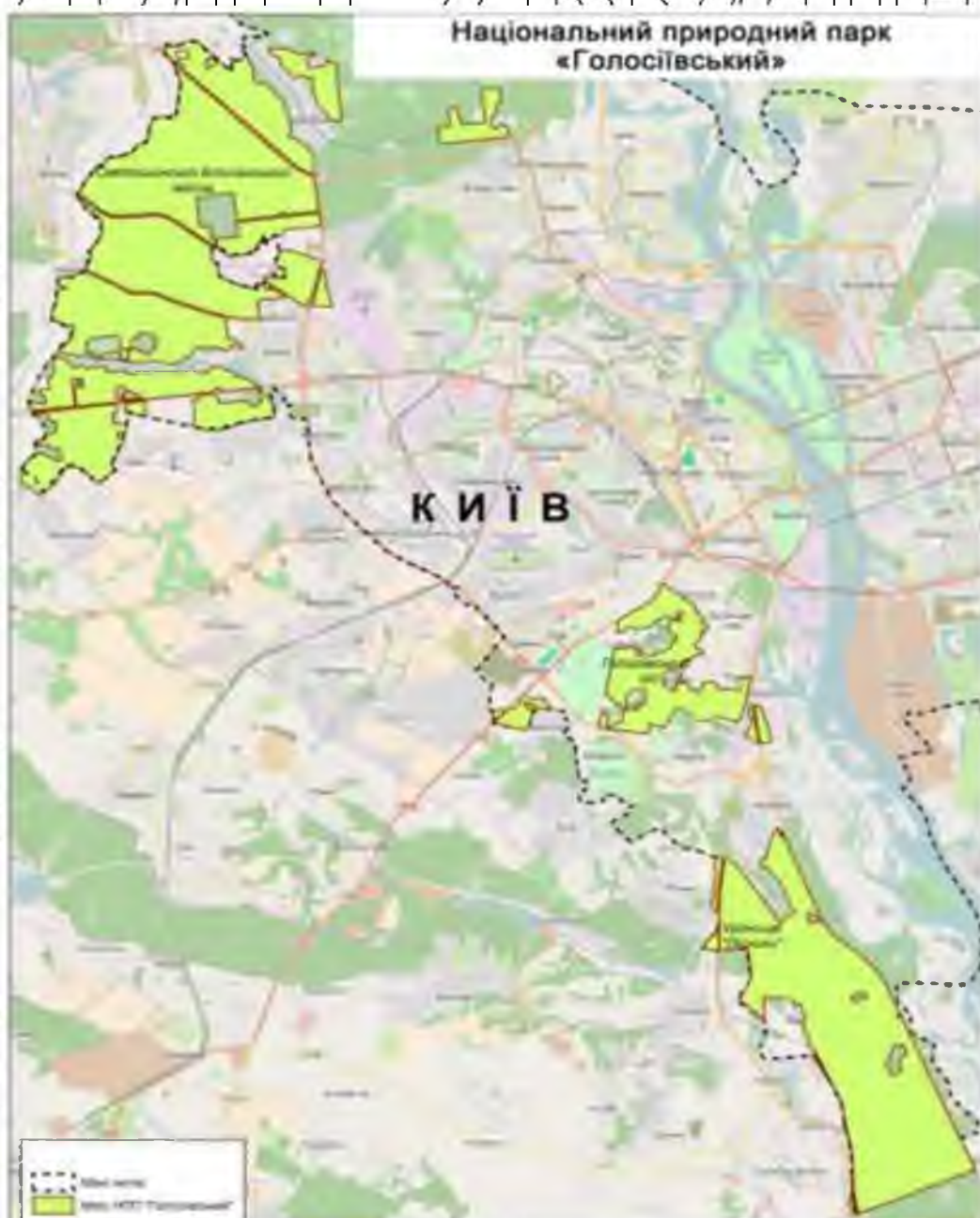

Рис. 2.2. Загальна площа НЦП «Голосіївський» та його розташування в межах м. Києва

Із загальної площі парку зазначаємо, що 134,74 га належить комунальному підприємству з утримання зелених насаджень Голосіївського району міста Києва, 2397,32 га – комунальне підприємство «Лісопаркове господарство «Конча-Заспа» Київського комунального об'єднання зеленого будівництва експлуатації зелених насаджень міста «Київзеленбуд», 6462,62 га – комунальному підприємству «Святошинського лісопаркового господарства» Київського комунального об'єднання зеленого будівництва експлуатації зелених насаджень міста «Київзеленбуд», 134,74 га – Інституту зоології ім. І.І. Шмальгаузена НАН України, 15,00 га – Національному університету біоресурсів і природокористування України (Проект з організації території НПП «Голосіївський», 2023).

2.3. Геоморфологічні особливості парку

Характеризуючи НПП «Голосіївський» на предмет його геоморфологічної складової варто відмітити, що територія знаходиться у межах Київської височинної області Дністровсько-Дніпровської лісостепової провінції та Північно-Придніпровської терасової низовинної області Лівобережно-Дніпровської провінції лісостепової ландшафтної зони. Національний природний парк «Голосіївський» розкиданий по місту Києву і має кілька відокремлених масивів, серед яких Голосіївський ліс у центральній частині парку і межує із житловими будинками, а на північному заході обмежується Голосіївським проспектом. У східній частині знаходиться Експоцентр України, а на півдні – Музей народної архітектури і побуту України (Шуценко П.Г., та ін., 2019).

Якщо акцентувати увагу на рельєфу території Голосіївського лісу, то здебільшого переважають хвилясті рівнини, які розчленовані яружно-балковими системами. У їх низинах протікають струмки, які також утворюють розширені водойми-ставки обабіч яких зростають швидкими темпами гідроморфні види рослинності, а також верби пониклі, беки і

вільха чорна. Слід зазначити, що певні території зайняті під культурами дубу і сосни. Серед рідкісних видів, які занесені до Червоної книги України (ЧКУ) та Червоного переліку МСОП зустрічаються підсніжник білосніжний (*Galanthus nivalis* L.), коручка пурпурова (*Eipaehts purpurata* Sm), лілія лісова (*Lilium martagon*) та інші (Онищенко В.А., та ін., 2016).

2.4. Мета і завдання роботи

Мета роботи полягала у дослідженні аспектів здійснення екологічного інспектування, пов'язаних із природно-заповідними територіями НПП «Голосіївський».

Програма досліджень включала виконання наступних завдань:

- ознайомитися із характерними порушеннями, пов'язаними із втручанням людської діяльності на об'єкти і території природно-заповідного фонду;

- проаналізувати еколого-пізнавальні стежки, особливо цінні дерева і ценози заповідної території парку та їх головні загрози;

- охарактеризувати створювані ризики щодо нелегального захоплення земельних угідь НПП «Голосіївський», спроб їх забудови;

- описати екологічні порушення, які пов'язані із самовільними вирубкамі дерев, умисними підпалами, відповідальність за здійснення подібних вчинків;

- виокремити типові порушення, пов'язані із забрудненням водою Голосіївського лісу.

Об'єктом дослідження були правопорушення, скоєні на територіях природно-заповідного фонду НПП «Голосіївський».

Предметом досліджень була господарська діяльність людей, пов'язана із типовими забрудненнями, впливом на лісові екосистеми і порушеннями сталого функціонування парку.

РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ПАРКУ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЙОГО ІНСПЕКТУВАННЯ

3.1. Характерні порушення при проведенні екологічних перевірок об'єктів природно-заповідного фонду

Природно-заповідний фонд вважається головним механізмом охорони найбільш цінних лісів і включають у себе важливі категорії Національних природних парків, біосферних резерватів і природних заповідників, лісових заказників, ботанічних садів, тощо. Масиви лісів із таким статусом потребують належної охорони і захисту від багатьох небайдужих громадян.

Серед законодавчих документів у захисті лісів, що відносяться до категорій природно-заповідного фонду, слід виділити Закон України «Про природно-заповідний фонд України», який встановляє порядок створення об'єктів ПЗФ та їх режим (також і дозволені рубки лісу). Також обов'язково має бути «Положення про функціонування парку» у якому мають бути прописані завдання, режим функціонування та охорони. Лісокористувачі, які не є окремими юридичними особами, а на їх території наявні об'єкти ПЗФ, оформлюють охоронне зобов'язання (О. Василюк та ін., 2018).

Якщо говорити конкретно, то створення природоохоронних територій є справді дієвим важелем охорони природних ландшафтів, збереження цінних рослинних угруповань і рідкісних видів рослин та тварин, охорона яких передбачена національним законодавством України. Інші напрями, що пов'язані із охороною природи, такі як формування екологічної мережі чи впровадження Червоної або ж Зеленої книг мають практичну реалізацію у формі надання певним територіям статусу природно-заповідного.

Суть екологічного інспектування об'єктів і територій природно-заповідного фонду полягає у належній організації охорони заповідних територій та об'єктів, додержанні ними режиму заповідання, функціонуванні і виконанні своїх зобов'язків служби охорони заповідної території,

дотриманні встановленого режиму господарської діяльності у межах охоронних зон (Додиченський В.М. та ін., 2011).

На сьогодні важливими аспектами діяльності державної екологічної інспекції є те, що вона розпочала перевіряти діяльність Національного природного парку «Голосіївський», зокрема почали контроль наявності охоронних зон та дотримання режиму природоохоронних територій. Серед інших проблем, які пов'язані із функціонуванням парку, виділяють його сильне засмічення, незаконне встановлення кіосків та інших МАФів, вирубування цінних порід дерев, забруднення ставків. Однак найбільшою проблемою є постійні спроби забудови саме у межах Національного парку.

На думку колишнього голови ДЕТ Андрія Мальованого забудовників приваблювала відсутність офіційно затверджених меж парку, через що спритники мали можливість вивести ділянки із статусу заповідної території для забудови. Тому важливим кроком на захист НПП було затверджено «Проект землеустрою щодо організації та встановлення меж території НПП «Голосіївський».

У рамках перевірок Столичний округ ДЕТ повинен контролювати і перевіряти встановлені охоронні зони, припис про це було надано Держекоінспекції 30 червня 2020 р. Бачимо, що у 2020 році було проведено екологічні перевірки щодо дотримання режиму природоохоронної території у НПП «Голосіївський», у першу чергу чи дотримується режим заборони проїзду автотранспорту, а також чи дотримуються суб'єкти господарювання, які розміщені у заповіднику, вимог чинного законодавства (<https://3m2.ua/news/derzhekoinpekcziva-pochala-perevirku-npp-golosiyivskiy/>).

З цього приводу можна сказати наступне, що не дивлячись на обмежувальні знаки, наявність шлагбаумів, стовпчиків чи інших перешкод трапляються випадки проникнення автомобілів у зелену зону парку, де вони залишаються на тривалий період часу на газонах або ж на лісових галявинах, що категорично заборонено природоохоронним законодавством. Подібні

приклади можна зустріти на світлинах, які були взяті із відкритих матеріалів розміщених на сайті однойменного Національного парку (рис. 3.1-3.3).

Рис. 3.1. Виїзди патрульної поліції на виклики спричинені порушеннями проникнення автотранспорту на заборонену територію НПП (фото із сайту НПП)

Рис. 3.2. Шлагбауми, що вказують про заборону в'їзду автотранспорту в глибину Голосіївського парку (фото із сайту НПП)

Рис. 3.3. Виписування штрафів поліцією причетних осіб за паркування на зелених галявинах НПП «Голосіївський», 2021 р.

Доцільно нагадати, що наприкінці грудня у 2021 році Урядом України була впроваджена нова редакція постанови про збільшення сум штрафів за завдані збитки у сфері природно-заповідного фонду. Слід зазначити, що цим документом не встановлюються обмеження чи заборони щодо використання природних ресурсів. Цією постановою також не вводяться нові режими охорони територій та не регламентується, які зони можна відвідувати, а які не потрібно. Головне, що так само, як і раніше у Національних природних парках можна збирати ягоди, гриби та іншу корисну флору, але для власних потреб, а не для продажу (на це повинні бути спеціальні дозволи). У той же час на територіях суворого заповідання подібні дії заборонені, що визначено Проектами організації територій відповідних установ природно-заповідного фонду. Здебільшого такі зони створюються спеціально для збереження червонокнижних тварин та рослин. Перебування сторонніх осіб на таких територіях теж заборонено, про що свідчать відповідні таблички із попереджувальними написами. Про це також повідомляють відвідувачам і служба охорони парку. Протиправна діяльність на цих масивах може коштувати правопорушникам значних штрафних санкцій.

3.2. Цінність екосистем ННП «Голосіївський» та його загрози

Як відомо, цінні природні екосистеми підлягають охороні і статусу заповідних територій. Особливо необхідно такий статус природоохоронних об'єктів, які потребують спеціальних заходів охорони, є дерева великого віку та розмірів. Слід наголосити, що окрім своєї цінності такі дерева відіграють вагомe значення як місця оселення багатьох видів птахів та кажанів.

Ще подібні величні дерева мають високу естетичну цінність в ландшафтах, центрами споглядання яскравих картин на узліссях чи всередині, а інколи, навіть, історико-культурну цінність. Особливо хочеться відмітити, що на подібні старі дерева дуже багатий Голосіївський ліс, переважаючі площі якого знаходяться у південній частині м. Києва.

Здебільшого це грабово-дубовий ліс, сформований на сірих лісових ґрунтах на лесових відкладах (Онищенко, 2013).

Переважна частина лісових масивів входить до Національного природного парку «Голосіївський», де у постійному користуванні цього парку площа лісових масивів із віком дерев понад 200 років становить 143 га, а це близько 20% площі лісової рослинності. Домінуючим видом за яким визначається вік дерев є дуб звичайний *Quercus robur*. Інші породи широколистяних лісів мають вік від 100 до 200 років.

Проаналізовані науковцями (Онищенко О., 2021) річні кільця спилів дерев дубу у Голосіївському лісі та у навколишніх лісових масивів свідчить про те, що вік дерев наближається до їх обхвату, що виражається у сантиметрах досягає понад 400 років.

Варто зазначити, що більшість дерев знаходиться на території із відповідним природно-заповідним статусом, а саме статус парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення «Голосіївський ліс» і Національний природний парк «Голосіївський» - постійне користування, зона регульованої рекреації. Відповідно надання цим деревам ще статусу пам'ятки природи є мало актуальним. Також кілька таких дерев знаходяться на території ботанічного саду НУБІП України. Спеціальних охоронних заходів потребують і дерева, які розташовані біля лісових доріг і стежок. Досить часто до таких дерев туристи підходять впритул до стовбурів, вимірюючи обхватами їх діаметр, споглядаючи із-під стовбурів на щільні крони через які пробиваються сонячні промені, фотографуючи їх.

Внаслідок таких дій відбувається ущільнення ґрунту, а це негативно впливає на життєдіяльність дерев. Тому можливо, постає необхідність подібні локації із видатними деревами огорожувати, тим самим забезпечувати їх кореневі системи від надмірного антропогенного навантаження. Іноді дерева ушкоджуються через розведення вогню під їх кронами байдужими відпочиваючими, а подібна діяльність заборонена на території Голосіївського лісу.

Вчений *Оціпенко О.* (2016) вважає, що необхідно надати статусу пам'яток природи групі дерев дубу в урочищі Самбурки, які зазнають тривалого антропогенного впливу. Оскільки в Голосіївському лісі є достатня кількість дерев дубу звичайного із обхватом більше 3,5 м, то їх необхідно особливо охороняти і піклуватися про їх подальший ріст.

Якщо проаналізувати реєстр видатних дерев міста Києва, що сформований завдяки роботі Київського еколого-культурного центру, то серед затвердженого переліку звертаємо увагу на три дуби, а саме Дуб Кирпиноса, Дуб Якуніна і Дуб Рильського, вік яким оцінюється від 400 до 500 років. Висота дерев близько 25 м, а ширина в обхваті від 4,0 до 4,5 м. Згідно даних ці дерева дубів ростуть за адресою вул. Генерала Родимцева 1а (два дерева) і один дуб на вул. Генерала Родимцева 9. Координати їх місцезростання такі: 50.387040 і 30.512550. Ще одне дерево Каштан Петра

Могили в урочищі Китаєво, вік якого близько 300 років. Теж до таких славних дерев відносяться липи, що ростуть у Голосіївському лісі неподалік Дідорівської ставка, їх висота понад 20 м, а ширина обхвату 3,6 і 4,7 м (https://docs.google.com/spreadsheets/d/1HID_sYXoH28BJR9GVwmFZVN2yZmfpPWEoDI7M69et1U/edit#gid=1179182842).

Знаходимо публікації і протє, що фахівці парку зацікавлені у збереженні рідкісних старовікових дерев таких як дуби, липи, граби. Задля їх збереження проводяться превентивні заходи. Варто виділити «Дуб Слави», який зростає на межі національного парку «Голосіївський» і Експоцентру України. Негативні загрози для таких дерев полягають в ущільненні ґрунту навколо стовбурів, до якого призводить вищипування, утворення стежок під короною, менше потрапляння вологи, погана аерація кореневої системи, тощо (<https://u-news.com.ua/153777-u-golosiivskomu-parku-rostut-unikalni-dereva-fakhivci-namagautsia-ikh-zberegty.html>).

Слід звернути увагу і екологічне виховання та просвіту, яку здійснює НПП «Голосіївський», а це пов'язано із розробкою та створенням різноманітних екологічних стежок. Так, на початку 200-их років в урочищі

Лісники було прокладено однойменну екологічну стежку, що виконувала функції поширення св.домої охорони природи серед відвідувачів, зокрема молоді. Мала вона три маршрути, кожен із яких свої особливості. Ці маршрути відрізнялися між собою лише набором екосистем, характером ландшафтів, видовим різноманіттям рослинного і тваринного світу та мали сезонну специфіку. Згодом була розроблена і описана екологічна стежка «Голосіївський ліс».

На сьогодні у центральній частині парку зосереджено наступні еколого-пізнавальні стежки «Голосіївські схили біля Дідорівських ставків», «Від Феофанії до Дідорівки», «Китаївські ставки Голосієва», «Перстень Мавки». Якщо коротко вести мову про стежку «Голосіївські схили біля Дідорівських ставків», то йдучи нею можна бачити стрімкі розчленовані схили із багатим видовим складом рослин та тварин, могутні столітні дуби, де виділяють Дуб Петра Могили, Дідорівський струмок із каскадом ставків, пам'ятку природи «Святе цілюще джерело» і золототеркий Свято-Покровський монастир (Голосіївська пустинь, куполи якого видно далеко від цього місця).

Наступна еколого-пізнавальна стежка називається «Між Феофанією і Дідорівкою», яка розпочинається неподалік від київської кільцевої магістралі неподалік Головної астрономічної обсерваторії Національної академії наук України й до Національного музею народної архітектури та побуту України в с. Пирогово. Ця стежка проходить Голосіївським лісом від обсерваторії, потім до с. Самбурки і закінчується біля Дідорівських ставків. На даному маршруті зустрічається різноманіття природних комплексів Голосіївського лісу і знайомить усіх бажаючих із багатим світом рослин та тварин, історичними фактами, тощо (<https://nppg.gov.ua/uk/node/40>).

Ще одна стежка має назву «Китаївські ставки Голосієва» і знаходиться в історичній місцевості Кигаїв. Вона бере свій початок поблизу Свято-Троїцького чоловічого монастиря (Китаївська пустинь), який видно із різних точок маршруту та проходить вздовж каскаду ставків на Китаївському

водотоці до стародавніх печер, які знаходяться на верхівці стрімкого схилу, що прилягає до каскаду озер. Цей схил є центральною частиною пам'ятки археології загальнодержавного значення – Китаївського городища. Маршрут екологічної стежки охоплює каскад ставків та знайомить усіх зацікавлених осіб із рослинами та тваринами, які тут зустрічаються екологічними особливостями водойм, формами рельєфу, пам'яткою археології, історичними храмами і стародавніми печерами (рис. 3.4).

Рис. 3.4. Екологічна стежка «Китаївські ставки»

Нині у південній частині парку розробляється маршрут екологічної стежки, яка буде присвячена спостереженню за птахами, а також комбінований пізнавальний маршрут, що знайомить із терасами р. Дніпро та частиною Київського укріпленого району.

Слід зазначити, що подальше проектування мережі екологічних стежок у різних частинах НПП «Голосіївський» так сплановане, щоб максимально репрезентувати різноманітність екосистем парку та історико-культурних цінностей і охопити різні вікові категорії людей, які їх будуть відвідувати у майбутньому.

Що стосується сучасних загроз, які досить поширені у даному природо-заповідному об'єкті, то варто виділити наступні (рис. 3.5).

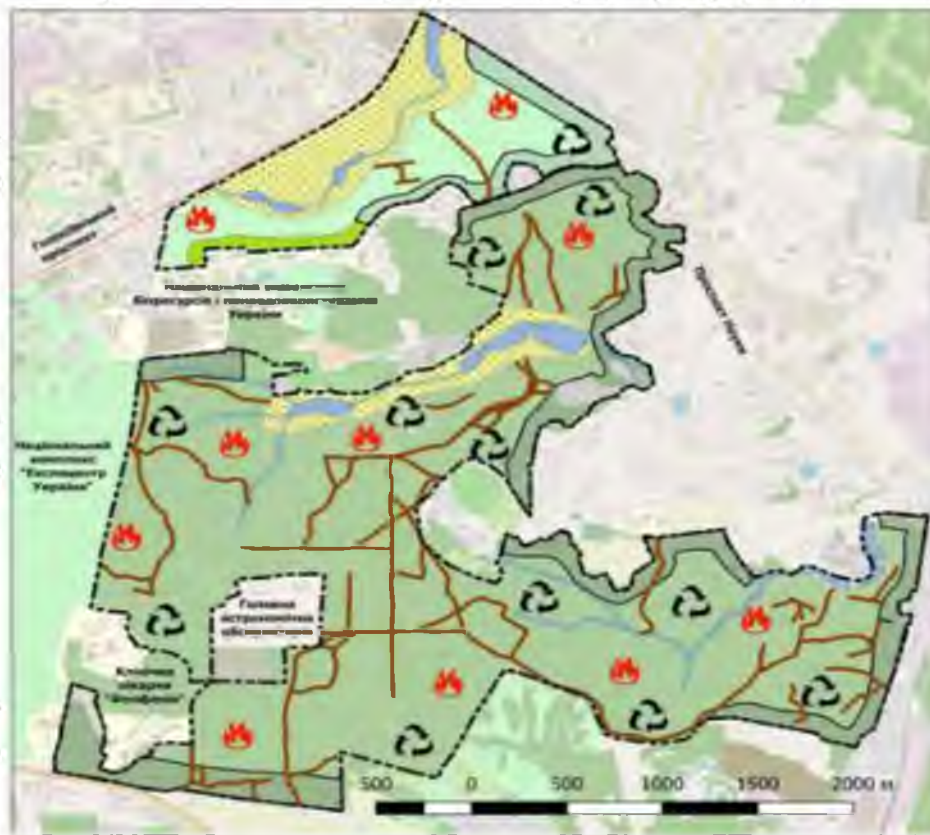

Рис. 3.5. Загрози Голосіївського лісу (Шищенко Н.Г. та ін., 2019)

(1 – нерегульоване рекреаційне навантаження; 2 – заїзд автотранспорту впритул до ставків; 3 – неорганізований відпочинок; 4 – нецільове використання території лісу; 5 – скидання будівельних відходів у яри лісу; 6 – нестиглієновані вогнища і видалювання травостою; 7 – щільна житлова забудова поблизу лісу; 8 – скидання домашніх сміток; 9 – межі НПП, які не виносені у натуру)

З метою мінімізації створюваних загроз службою Державної охорони НПП «Голосіївський» були проведені заходи із встановлення спеціальних межових знаків по периметру території заповідної зони, а також були здійснені заходи із перекриття лісових доріг, що унеможливило потрапляння

у цю зону різноманітних автомобілів та іншої техніки. Згідно із даними, узятими з офіційного сайту парку у 2021 році було встановлено 7 межових знаків та 4 плагибауми (рис. 3.6).

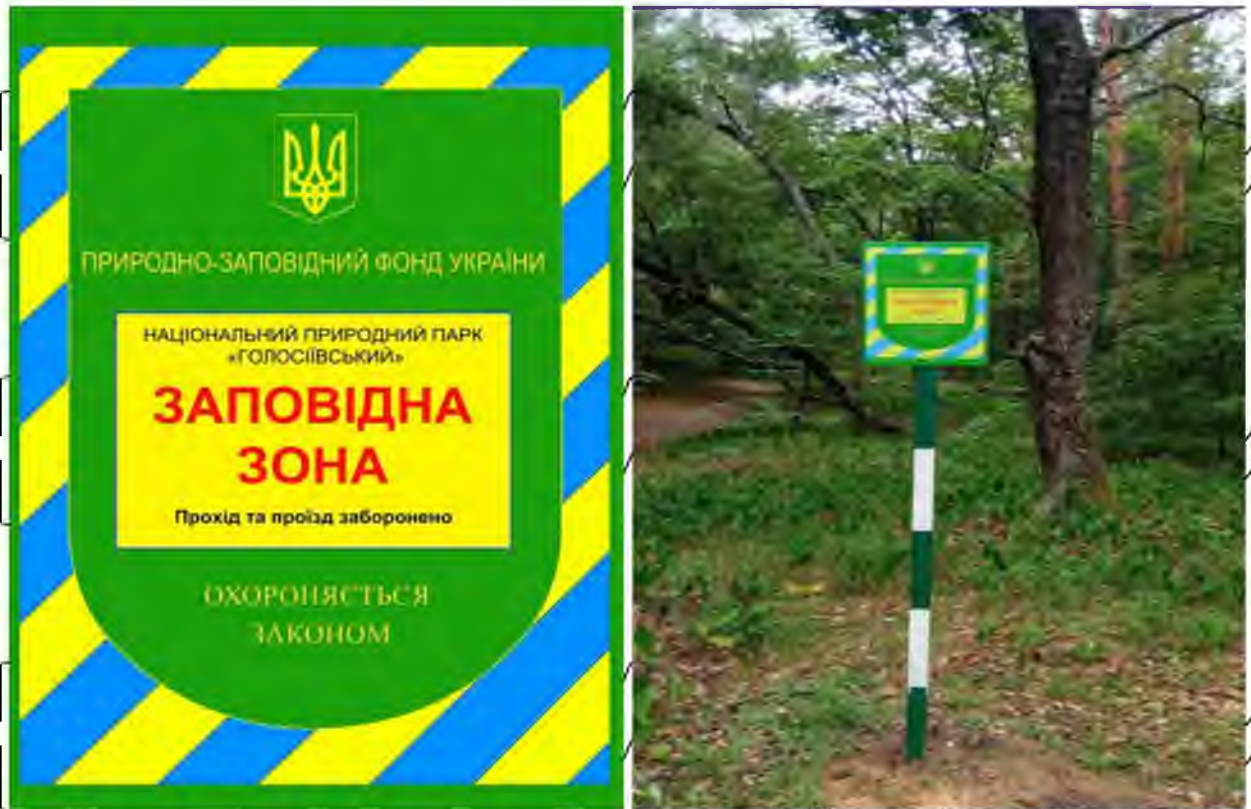

Рис. 3.6. Приклад встановлення межових знаків по периметру заповідної зони НПП «Голосіївський»

Варто нагадати, що режим заповідної зони будь-якого Національного природного парку визначається відповідно до вимог, які встановлені для охоронних зон природних заповідників, а це Стаття 21 Закону України «Про природно-заповідний фонд України». На таких територіях забороняється ведення господарської діяльності, що суперечить цільовому призначенню заповідника – Стаття 16 Закону України «Про природно-заповідний фонд».

Підводячи підсумки слід наголосити, що у Національному природному парку **дозволено**: відвідувати туристичні маршрути та екологічні стежки, відпочивати у дозволених не це зонах і виділених територіях, робити якісні пізнавальні світлина із багатим рослинним і тваринним світом парку,

спостерігати і милуватися поведінкою тварин. У той же час забороняється: ламати гілки дерев та знижувати покрив рослин, знищувати археологічні знахідки й пам'ятки, завдавати шкоди тваринам і знищатися із них, викидати побутові відходи у яри та побережжя ставків, ловити рибу і полювати, розводити багаття у не призначених для цього місцях й на відкритих галявинах, пересуватися на моторних/плавних засобах.

3.3. Ризики для НПП «Голосіївський» пов'язані із нелегальною забудовою

Реалії сучасного життя такі, що постійно існують загрози незаконного заволодіння земельними ділянками, які належать Національному природному парку «Голосіївський», оскільки вони приваблюють багатьох спритників своїм розташуванням у прекрасному районі столиці. Стосовно цієї теми нам вдалося отримати із відкритих джерел деякі приклади таких випадків, про які хочемо вести мову далі.

Незвичайна подія, пов'язана із цією темою трапилася 23 серпня 2021 р., коли невідомі особи, за допомогою спеціальної техніки знімали верхній шар ґрунту на території 111 кварталу Київського лісництва, яке входить до складу НПП «Голосіївський». За даним фактом було викликано слідно-оперативну групу Святошинського управління поліції. Також була зареєстрована відповідна заява та складено акти щодо порушення природоохоронного законодавства державними екологічними інспекторами.

Разом з тим співробітники поліції провели допити свідків щодо цього. Відповідно до інформації, отриманої від місцевих мешканців (рис. 3.7), які проживають неподалік, до епроб самозаймання території НПП «Голосіївський» були причетні співробітники одного із комунальних підприємств селища Коцюбинське та інші посадові особи. У ЗМІ повідомили, що у наступні дні адміністрація парку повністю контролювала цю ситуацію і готова притягнути порушників до відповідальності.

Рис. 3.7. Опитування місцевих мешканців щодо незаконного зняття шару ґрунту із території, що належить НПП «Голосіївський»

У багатьох небайдужих свідомих громадян, виникають питання, яким чином можна захистити цілісність Національного природного парку «Голосіївський» від такого явища, як самозахоплення, коли владні особи без належних дозвільних документів намагаються «відчепити» по шматочкам земельні угіддя для будівництва чи інших бізнесових потреб.

Щодо юридичного захисту, то стаття Кримінального кодексу України, яка захищає недоторканість територій природно-заповідного фонду це стаття 197-1 «Самовільне зайняття земельної ділянки та самовільне будівництво», а її частина 2 «Самовільне зайняття земельної ділянки щодо земельних ділянок особливо цінних земель» передбачає покарання у вигляді обмеження волі на термін від двох до чотирьох років або ж позбавлення волі на строк до двох років. Тому ця проблема для парку стоїть особливо гостро.

У розріз теми можна додати і інформацію про О. Яніна, який свого часу самовільно захопив та огородив частину урочища Теремки, яке входить до складу НПП «Голосіївський» без вилучення (рис. 3.8).

**Рис. 3.8. Частина самовільно захопленої земельної ділянки
НПП «Голосіївський»**

З цього приводу 27 червня 2022 року у Голосіївському районному суді було проведено засідання по справі Яніна – судова справа 752/10410/20. Зазначаємо, що сам обвинувачений своєї вини не визнав, а його адвокат намагався спростувати вину, залишаючись при думці, що його клієнт став жертвою недобросовісних правоохоронців. У ході слідства було доведено із престою деталізацією які саме площі заповідного урочиння було зайнято під комерційні потреби бізнесової структури підозрюваної особи. Слід зазначити, що у цій справі були докази того, що О. Янін добре усвідомлював, яку територію він зайняв, оскільки у суді були докази його переписування із відповідальним землекористувачем з одним із провідних Інститутів столиці.

У цій ситуації співробітники парку уважно слідкують за справою і мають надії на справедливе і законне рішення суду, оскільки проблеми із захопленням заповідних земель потрібно вирішувати.

Ще одна ситуація, пов'язана із бажанням захопити земельну ділянку, яка підлягає під природно-заповідний фонд, належить Федосіївській сільській раді, яка подає клопотання про заміну 34 га лісу (територія НПП «Голосіївський» без вилучення із користування КП ЛПГ «Конча Заспа») на 7 га

землі територіальної громади. У цьому контексті хочеться доповнити, що забирати чи зменшувати площі, які зайняті під землями природно-заповідного фонду не потрібно. Варто нагадати, що діяльність НПП «Голосіївський» - це запорука не тільки збереження лісу, але і також збереження природи для наступних поколінь. Тому співробітники парку звертаються до усіх небайдужих громадян і компетентних у прийнятті рішень посадовців не втрачати парку цінні ділянки природи (рис. 3.9).

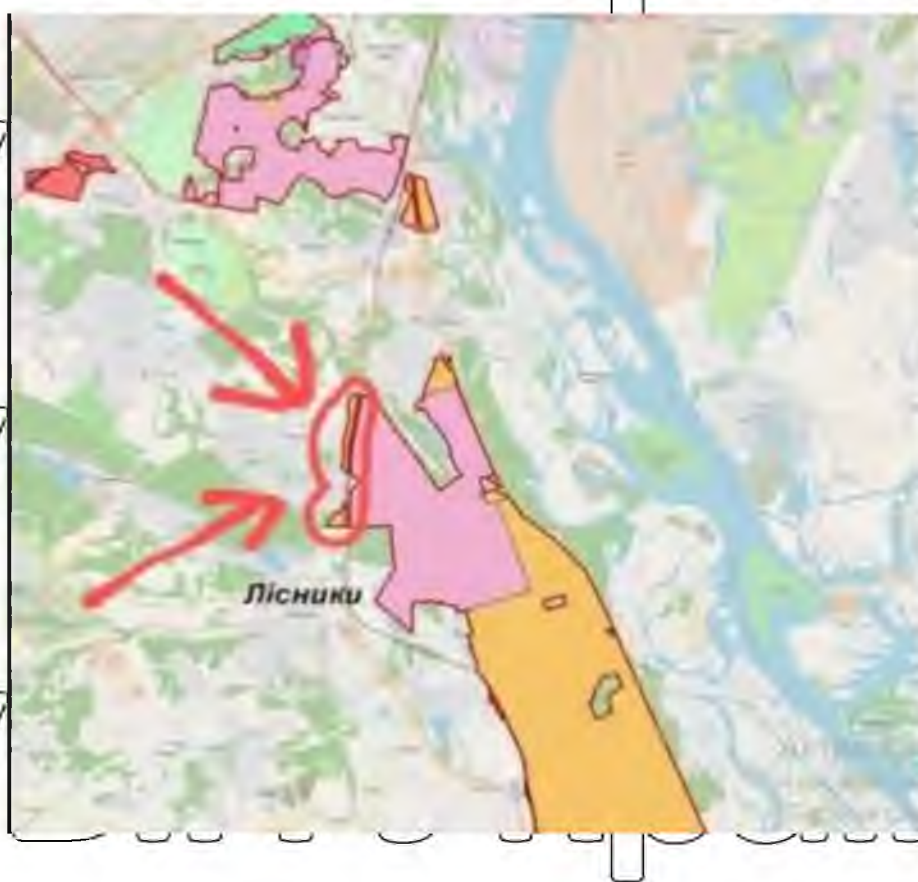

Рис. 3.9. Посягання на захоплення земельних ділянок НПП

«Голосіївський» Фелосіївської сільської ради

Хочеться ще раз зупинитися на даній проблемі і повідомити, що 12 грудня 2020 року з ініціативи членів природоохоронної групи було надіслане колективне звернення до Державної екологічної інспекції із повідомленням про порушення чинного законодавства, які були вчинені суб'єктами господарювання та з якими були укладені двосторонні договори із Національним природним парком без офіційного погодження із

землекористувачами КП «Святошинське ЛПГ». Ці суб'єкти господарювання здійснювали діяльність, яка порушувала режим охорони, збереження та відтворення природних комплексів парку. Слід наголосити, що об'єкти так званої «рекреаційної діяльності» розташовані у зонах регульованої рекреації, а згідно чинного законодавства на таких територіях не передбачається капітального будівництва та стаціонарної рекреації. Разом із тим забороняється здійснення будь-якої діяльності, яка може негативно вплинути на стан природних екосистем парку.

Слід наголосити, що така діяльність відбувається на наступних локаціях об'єктів природно-заповідного фонду, а саме у кварталах 88 і 89 Святошинського лісництва повним ходом провадиться рекреаційна діяльність, пов'язана із створенням мотузкового парку, через що сильного антропогенного тиску зазнають дерева, які «беруть участь» у такій діяльності. Теж варто зупинитися і на будівництві туалетів із каналізаційними колодязями, а також самовільне проведення електропостачання на ділянку і створення металевих опор на лініях електропередач. У кварталі 112 Святошинського лісництва було створене кафе, альтанки, доріжки із твердим покриттям, паркан. Подібні речі зустрічаються і в кварталах 16, 25, 33, та 45 Київського лісництва, а це альтанки, тимчасові споруди, пункти харчування, будинок охорони. Певні порушення спостерігаються і у кварталі 13 Пуща-Водичького лісництва, що пов'язано із створенням альтанки та інших тимчасових споруд, туалету із вигрібною ямою, будинку охорони працівників лісництва.

Відомо, що договори на здійснення діяльності у 88, 89 і 112 кварталах Святошинського лісництва були укладені по об'єктах, на які раніше були складені акти порушень, приписи і протоколи співробітниками НПП «Голосіївський», комунального підприємства «Святошинське ЛПГ» (землекористувач) та відкриті кримінальні впровадження за фактом самозайняття земельних ділянок. Подібне ведення незаконної діяльності передбачає кримінальну відповідальність. Три із наведених локацій

одночасно відносяться і до інших об'єктів природно-заповідного фонду – «Пуща-Водинський лісопарк» (парк пам'ятка садово-паркового мистецтва загальнодержавного значення), а також ландшафтного заказника «Пуща-Водиця», що має місцеве значення. Положення про ці об'єкти накладають додаткові обмеження на рекреаційну діяльність.

Державна екологічна інспекція у відповідь на звернення робочої групи Природоохоронної організації провела перевірку вказаних порушень та їх підтвердила. Було складено відповідний Акт перевірки від 5 лютого 2021 р. у якому говорилося про незаконну рекреаційну забудову вищезгаданої

території, що суперечить зонуванню НПП (<https://uncg.org.ua/zabudovu-natsparku-holosivskij/>).

Таким чином, із наведених прикладів самовільного захоплення цінних земельних ресурсів, які мають статус природно-заповідних, варто відмітити, що наразі це складна комплексна проблема, на варті якої повинні бути не лише співробітники, науковці і охорона парку, але і органи влади та небайдужий прощарок активних громадян, які у разі скоєння порушень у відносно короткі терміни надавали таким справам максимального розголосу і поширення та боролися із цими явищами усіма можливими юридично виправданими методами.

3.4. Самовільні вирубки дерев у заповідній території НПП «Голосіївський»

Згідно із Лісовим кодексом України та законом України «Про природно-заповідний фонд» на території Національного природного парку «Голосіївський» забороняється самовільна рубка, збирання та вивіз будь-якої деревини (рис. 3.10). Слід зауважити, що для ефективного повноцінного функціонування природних лісових екосистем важливими є усі її складові: мертва деревина, сухі стовбури дерев, гілки різного діаметру, тощо. Про це

створюється достатня кількість інформаційних стендів, аншлаґів, плакатів і
таке інше.

НАЦІОНАЛЬНИЙ ПРИРОДНИЙ
ПАРК ГОЛОСІЇВСЬКИЙ

МІНІСТЕРСТВО ЗАХИСТУ ДОВКІЛЛЯ
ТА ПРИРОДНИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

УВАГА!!!

Відповідно до Лісового кодексу України,
Закону України про природно-заповідний
фонд на території національного природного
парку «Голосіївський»

ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ самовільна рубка, збирання та вивіз будь-якої ДЕРЕВИНИ

Вчинення протиправних дій тягне за собою кримінальну
відповідальність, накладання штрафу та сплату завданих
збитків (стаття 185 Кримінального кодексу України)

З іншими правилами поведінки на території НПП
можна ознайомитись:
prpg.gov.ua

Адміністрація НПП «Голосіївський», тел. 222-02-72

Рис. 3.10. Попереджувальні стенди про заборону ведення самовільних
рубок та збирання деревини в НПП «Голосіївський»

Зараз користуючись, охарактеризуємо деякі скандали, пов'язані із
незаконними рубками дерев НПП «Голосіївський». Із відкритих джерел стало
відомо про здійснення незаконних рубок, які були учинені невідомими
особами у середині січня 2023 року на території НПП із найбільш суворим
режимом охорони, а саме у заповідній зоні. Однак ми знаємо, що відповідно
до статті 16 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» на
території природних заповідників забороняється ведення будь-якої
діяльності, яка суперечить цільовому призначенню заповідної зони.

Ще один приклад можна привести про цьогорічне виявлення
незаконних рубок дерев у Лісниківському природоохоронному науково-
дослідному відділенні (ПНДВ), які були помічені особами із відділу
державної охорони НПП «Голосіївський» (рис. 3.11). Щодо причетних осіб
до скоєння цих неправомірних дій, то нині триває слідство. Слід сказати, що
відповідні засоби для спилу і рубок дерев було вилучено. За експертною
оцінкою державних екологічних інспекторів заподіяна шкода становить
близько 600 тис. грн.

Рис. 3.11. Здійснення незаконних рубок «живих» дерев на території Лісниківського ІНДВ

Однак щось подібне на території даного Національного природного парку є непоодинокими випадками, де періодично відбуваються незаконні рубки. Так, 23 серпня 2022 року під час патрулювання у 141 кварталі Київського лісництва співробітниками охорони парку були виявлені чергові правопорушення, а саме знищення ґрунтового покриву і лісового молодняка, а вже на наступний день були виявлені спецтехніка і невідомі особи. Тому, за цими подіями і скоєними правопорушеннями було відкрито кримінальне провадження за статтею 239 Кримінального кодексу України. Короткий меседж цієї статті Закону наступний: «...забруднення чи псування земель речовинами чи іншими матеріалами, шкідливими для життя, здоров'я людей або довкілля, внаслідок порушення спеціальних правил, якщо це створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи довкілля. Ці порушення караються штрафом від однієї до чотирьох тисяч неоподаткованих мінімумів доходів

громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років

Ще один випадок на цю тему відбувся 25 липня 2022 року і зафіксований працівниками Служби Державної парку, якими під час виконання своїх службових обов'язків було зафіксовано факт незаконної рубки. За розмовами очевидців причетні особи до цих злочинів утекли із місця події незадовго до приїзду співробітників парку (рис. 3.12). За фактом цієї події працівниками Національної поліції був складений відповідний протокол про здійснення порушення.

Рис. 3.12. На місці подій в НПП «Голосіївський», де було здійснено незаконні рубки у липні 2022 р. (фото із сайту НПП)

Серед відкритих інформаційних джерел також знаходимо інформацію про те, що 12 квітня 2022 року у 116 кварталі Святошинсько-Бличанського природоохоронного науково-дослідного відділення було здійснено акт самовільної незаконної рубки деревини (рис. 3.13). Після викриття факту злочину екологічною інспекцією вилучена цінна деревина була повернута на територію Святошинського ЛПГ (а ця територія також входить до складу НПП «Голосіївський»).

Рис. 3.13. Докази здійснення незаконних рубок на території Святошинського ЛПГ (фото із сайту ННН)

Великого громадського розголосу серед широких верств населення у м. Києві набула інформація щодо вирубування 17 вікових дубів на території Голосіївського лісу. Пізніше стало відомо, що територія, де були здійснені вирубки належить Ботанічному саду (Національний університет біоресурсів і природокористування України) і ці вирубки була плановими (рис. 3.14).

Рис. 3.14. Вирубки вікових дубів поблизу ботанічного саду НУБІН, 2021

р.

Слід зауважити, що ботанічний сад є об'єктом природно-заповідного фонду України і відповідно господарська діяльність на його території проводиться лише із дотриманням правил і норм чинного законодавства. За словами дирекції ботсаду на його території можливо здійснювати лише видалення сухостійних дерев, а сам процес їх знешкодження не є самовільним і спонтанним. Подібне сухостійне дерево, як вищезгадані дуби, попередньо обстежується експертною комісією, а далі захист направляється в екологічну службу для отримання актів на здійснення видалення кожного такого дерева. За часом це тривала процедура і її не потрібно ігнорувати.

Загалом обстеження дубів в урочищі Голосієва показують, що переважна більшість із них перебувають у незадовільному стані, оскільки деякі із них уже всохли, а частина перебуває на межі всихання дерев із діаметром стовбурів від 80 до 150 см (Сотник Л.П., 2018). На думку вченого всихання дубів у даний час набуває загрозливого характеру. Разом із тим підріст дубу майже відсутній. На такий стан справ вплинули тривалі посухи, які спостерігаються в останні роки, а також масові розмноження дубового блошача *Haltica quercetorum* Foudr. (Col.) та дубової широколінійної моли *Acrocercops brougniardella* F. (Lep.), ураження листя несправжньою борошнистою россою *Microsphaera alphitoides* Griff. et Maub., виникнення і прогресування некрозно-ракових та судинних патологій, бактеріози, тощо (Сотник Л.П., 2022).

Ще можна привести такий приклад, коли у квітні далекого 2016 року злочинцями насанкціоновано були зрізані дерева на площі 0,40 га на території Національного парку в урочищі Бичок. Згодом встановлено, що цей злочин зробили представники ТзОВ «Авеста-Буд», які у 2008 та 2010 роках брали в оренду земельну ділянку площею 2,56 га з метою будівництва у межах НПП «Голосіївський». Ця територія багата на біологічне різноманіття, де на території переважають дубова діброва, яка відноситься до зони рекреації НПП «Голосіївський» і була оголошена об'єктом ПЗФ у 1995 році.

Особливий статус урочища Бичок, як невід'ємної частини природно-заповідного фонду, отримав ще із 1993 року, однак на це були «закриті очі» від Київради під час укладання договору оренди сиріної земельної ділянки, а також під час його виконання (<http://epl.org.ua/law-posts/zahyst-npp-golosiyivskij/>).

Тому міська рада повинна була здійснювати контроль за правильністю укладання договору та здійснювати охорону земель, які є особливо цінними територіями природно-заповідного фонду.

Таким чином, не дивлячись на сувору відповідальність за скоєння порушень і рубок живих особливо цінних дерев, які належним чином виконують свої екосистемні послуги, у НПП «Голосіївський» досить регулярно здійснюються такі злочиння. Вважаємо, що потрібно ще жорсткіше боротися із цим явищем, застосовуючи різноманітні методи боротьби, щоб показові приклади покарання за скоєні злочини були для інших тим орієнтиром, що чекатиме на них, у разі посягання на особливо цінні природні ресурси. Слід зазначити, що урочище «Бичок», є одним із найцінніших масивів у складі НПП «Голосіївський», що включає в себе ділянки стиглих дубових лісів і потребує переведення до складу заповідної зони вищезгаданого НПП.

3.5. Екологічні проблеми на території НПП «Голосіївський», пов'язані із умисними підпалами

Великої шкоди, як безпосередньо лісовим ресурсам, так і стану повітря завдають пожежі, які час від часу виникають навіть у таких природно-заповідних об'єктах, як Національний природний парк. Цього року можна було бачити оперативну інформацію, як на телебаченні, так і в мережі, що пов'язана із фіксацією органів державної екологічної інспекції фактів умисного підпалу на територіях із статусом природно-заповідних. Суть серійних підпалів зводилася до того, що зловмисники підпалювали сухі дерева

зсередини, щоб відразу не можна було б побачити пожежу, а опісля розгорання вогонь починав перекидатися на прилеглі до епіцентру вогнища, дерева (рис. 3.15).

Рис. 3.15. Незаконні умисні підпали живих дерев та їх гасіння на території НПП «Голосіївський» (фото із мережі)

Таким чином, адміністрація НПП «Голосіївський», керуючись Постановою Кабінету Міністрів України від 7 квітня 2023 р №313 «Про внесення змін до порядку обліку пожеж та їх наслідків», невідомає, що втрати від пожеж обліковуються сумою прямих і побічних збитків та витрат на гасіння пожежі. Відповідні витрати буде стягувати МВС у випадку встановлених правопорушень. Зокрема, сума штрафів відповідно до Статті 77 Кодексу України про адміністративні правопорушення (за порушення вимог пожежної безпеки у лісах) становлять від 1530 до 4590 грн, а за знищення та пошкодження лісових ресурсів через необережне поводження із вогнем та порушення вимог пожежної безпеки у лісах, що призвело до виникнення лісової пожежі чи її поширення на значних площах становлять від 4590 до 15300 грн. Ще більші суми виходять, якщо пошкоджуються земельні угіддя,

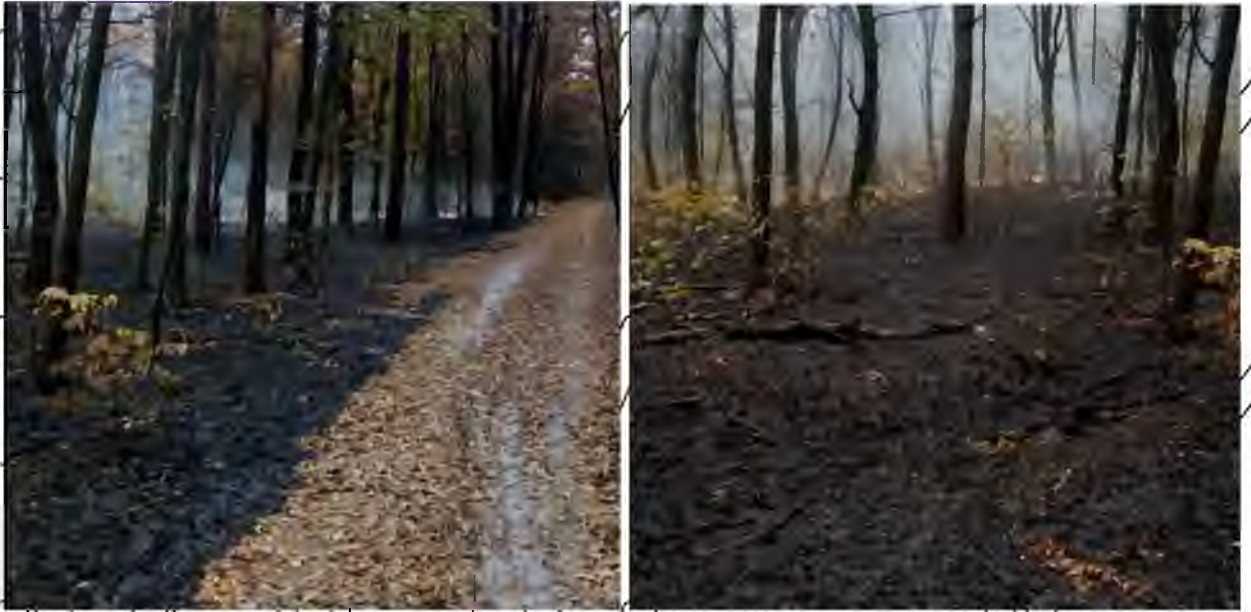
що підлягають статусу природоохоронних. Державна екологічна інспекція співпрацює із службою ДСНС м. Києва і збільшує контроль за дотриманням законодавства та карає винних осіб, які причетні до скоєння подібних речей у лісопарках та інших угіддях (рис. 3.16).

Рис. 3.16. Фіксація фактів здійснення умисних підналів живих дерев у НПП «Голосіївський» (фото із мережі)

Зазначаємо, що 24 жовтня 2021 р. уранці була виявлена і знешкоджена низова пожежа, яка трапилася на землях ПЗФ, що належать Голоосіївському природоохоронному науково-дослідному відділенню. Через кілька хвилин, бригада пожежників спільно із співробітниками парку та поліцією вдалося локалізувати пожежу і зупинити поширення вогню. За результатами експертизи було встановлено, що деякі особи, порушуючи усі відповідні нормативно-правові акти розвели вогнище, щоб погрітися і залишили його повністю не загасивши. Згідно попередньої оцінки було втрачено наземний лісовий покрив на площі 0,3 га (рис. 3.17). Тому для постійного нагадування про можливі такі випадки у багатьох людних місцях та на окраїнах входів до парку встановлені відповідні умовні знаки та стенди про заборону здійснення відкритого вогню на поверхні землі, а лише дозволяється у спеціально відведених для цього місцях у зоні регульованої і стаціонарної рекреації.

Рис. 3.17. Наслідки умисного підпалу на землях природно-заповідного фонду Національного природного парку «Голосіївський»

Оскільки подібні випадки не поодинокі на землях ПЗФ, то необхідно ще більше запровадити і розмістити повсюди додаткові таблички та стенди із відповідними видимими знаками заборони паління у лісах, а за доказу фактів грубих порушень щодо цього ввести суворіші штрафні санкції. Можливо на такі заходи більш свідомо і виважено будуть реагувати потенційні палії і перед здійсненням таких небажаних підпалів (сухої трави чи лісової підстилки, а також дерев різного ступеня росту), тверезо зважачь усі «за» і «проти».

3.6. Порушення і забруднення водою Голосіївського лісу

Протягом останніх років екологічний стан водою каскаду Горіхуватських і Дідорівських ставків, які за сотні років набули природних рис, поступово погіршується. Найбільший вплив у цьому процесі належить антропогенній діяльності, а особливо у неконтрольованому вивезенні сміття,

рекреаційному навантаженні, скиданні дощових вод і каналізації без необхідного очищення, тощо.

Велику роль у рекреації жителів відіграють і водойми Голосіївського лісу, серед яких великої уваги заслуговують каскад Горіхуватських ставків, які практично знаходяться у центральній частині. Приємно спостерігати за тим, як небагато мешканці району разом із дітьми підгодовують каченят та інших птахів, які зустрічаються на цих локаціях. Однак поряд із прекрасним різноманіттям ставки починають із кожним роком все більше і більше заростати.

Із прибережних схилів під час випадання інтенсивних дощів можна бачити, як великі струмені делювіальних наносів потрапляють прямо у ставки, поступово збільшуючи таким чином потужність намулку на дні. Це прямо впливає на збільшення органіки у воді, що призводить до масового розмноження і поширення по узбережжю гідроморфної рослинності, яка швидко росте і за відносно короткий проміжок часу формує потужну біомасу, створюючи фактично умовні «джунглі» по беретовій лінії ставків. Такий стан справ фактично не сприяє зростанню рекреаційної привабливості водойм, однак не дивлячись на це, значна кількість людей полюбляє саме там відпочивати.

У науковій праці К. Широкуна (2016) висвітлено результати досліджень хімічних показників Горіхуватських ставків. Зокрема автором повідомляється, що у першому ставку із 2011 до 2015 року зріс вміст нітратів, нітритів та хлору. На 2011 рік нітратів не було, натомість у 2015 році їх вміст уже становив 10 мг/л, що свідчить про поганий екологічний стан водойми (табл. 3.1). Що стосується вмісту нітритів, то станом на 2011 р. їх вміст становив 0,025 мг/л, а на 2015 р. – 0,05 мг/л (добрий стан). Разом із тим вміст фосфатів зменшився більше, ніж у три рази – із 1,72 до 0,50 мг/л.

При цьому ніяких санкціонованих чисток не проводилося, тому всі реакції очищення пов'язані із природними процесами. За трофосапробіологічними показниками і сольовим складом стан даної водойми задовільний (табл. 3.1).

Таблиця 3.1. Екологічний стан першого Горіхуватського ставка

(К. Широкий, 2016)

Показники складу та властивостей	Рік дослідження		Рівень екологічного стану водойм		
	2011	2015	добрий	задовільний	поганий
NO ₂ , мг/л	0,025	0,05	<0,50	0,51-2,50	>2,50
NO ₃ , мг/л	0	10	<0,010	0,011-0,100	> 0,100
PO ₄ , мг/л	1,72	0,5	<0,05	0,051-0,300	>0,300
Кислотність	7,25	7,10	6,7-7,4	6,0-6,7--7,4-7,7	< 6,0 і > 7,7

Характеризуючи отримані показники вмісту хлору була наступна. У 2011 році майже усі водойми мали нульовий показник хлору. Потім за чотири роки вона зростає і має показник на рівні 0,1 мг/л, а у наступних двох ставках навіть 0,2 мг/л. Тому за цим показником водойми, на жаль, були забруднені.

Час від часу на цих ставках виникають непередбачувані ситуації, які пов'язані із забрудненнями води, зміною її забарвлення, утворення специфічного запаху, що негативно впливає на флору, а особливо фауну водойм. Деякі з них ми розглянемо у своїй роботі.

Відповідно до водного законодавства основні порушення, які можуть виникати із водними об'єктами є:

- самовільне захоплення водних джерел або самовільне водокористування;

- забори води із порушеннями планів водокористування;

- забруднення і засмічення вод.

Якраз із останніми і пов'язані порушення, які мали місце у Голосіївському парку. Так, свого часу, на початку 2020 р. голова громадської організації «Збережемо Голосієво» Михайло Ромась повідомив про скиди у Горіхуватські ставки, які були здійснені 2, 8 і 11 січня 2020 року. Зокрема, у його повідомленні за 11 січня говориться, що вода у ставках має різне забарвлення, а її запах був різким із аміачним відтінком. Періодичні подібні

злив у водойми неабияк шкодять стану і природному середовищу каскаду Горіхуватських ставків. По факту вининеного злочину приїжджала на місце виклику поліція, було зафіксовано відповідну інформацію у Єдиному державному реєстрі досудових розслідувань

<https://rubryka.com/2020/01/12/zlyv-vidhodiv-u-ozera-golosievo/>.

Небагато громадяни (активісти) з цього приводу звернулися до профільного Міністерства, де у відповідь на їх звернення було сформовано спеціальну комісія для розслідування питання. У свою чергу поліція зафіксувала забруднення поверхневих вод і відкрила кримінальне

провадження за частиною 1 статті 242 Кримінального кодексу України. Зміст цієї статті наступний *«Порушення правил охорони вод (водних об'єктів), якщо це спричинило забруднення поверхневих чи підземних вод, водонасних горизонтів, джерел водопостачання чи зміну їх природних властивостей,*

або виснаження водних джерел, що створило небезпеку для життя, здоров'я людей чи для довкілля, - карається штрафом від ста до двохсот неоподаткованих мінімумів доходів громадян або позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до п'яти років, або обмеженням волі на той самий строк.

https://kodeksy.com.ua/kriminalnyi_kodeks_ukraini/statia-242.html

Місцеві активісти зазначають, що у Голосівські ставки відбувається систематичний смід різноманітних забруднюючих речовин через мережу зливних труб і лотків-швидкотоків, які знаходяться поруч. На думку громадськості робляться незаконні до цих труб від будівництва нових будинків, а також туди надходять рештки із каналізації від старих житлових будинків. Можна навести приклад забруднення водойми, що трапився 24-25

липня 2021 року, коли були «злиті» в озера хімічні речовини невідомого походження, що призвело до суттєвої зміни забарвлення водного дзеркала

першого озера (рис. 3-17). Внаслідок цього відбувся мор риби, загибель качок, а також це забруднення призвело до порушення життєдіяльності екосистеми Горіхуватського ставу. На думку екологічних інспекторів до

ставка було навмисно скинуті через ливнестоківу каналізацію невідновлені хімікати, які стали причиною масової загибелі риби і птахів (<https://ecopolitic.com/ua/ua/news/fib-i-ptahiv-u-nacparku-kieva-otruii-himikatami-ekoinspekciya/>).

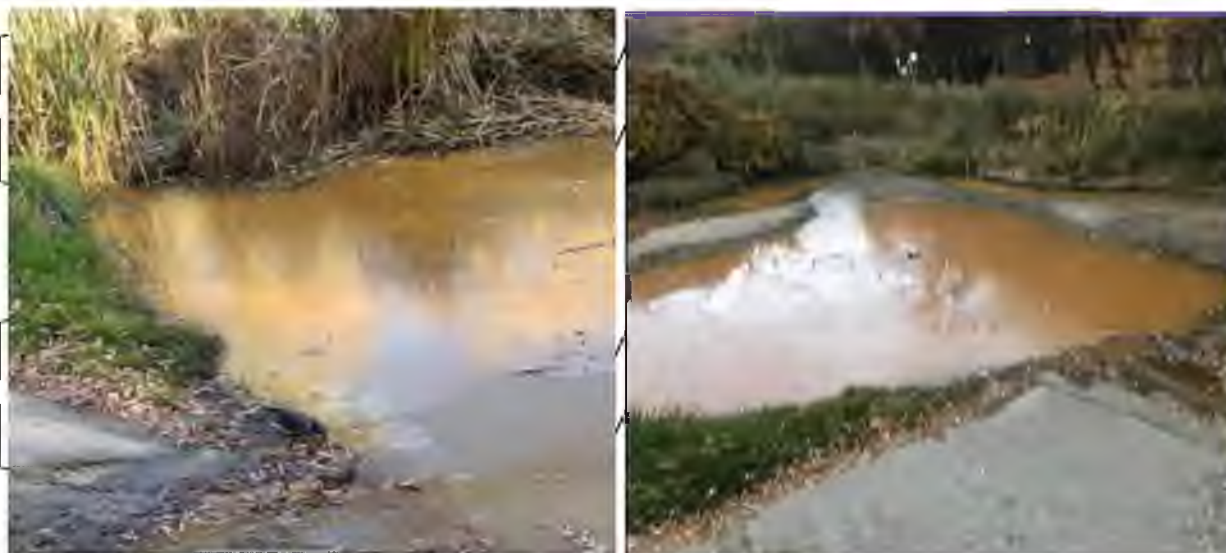

Рис. 3.17. Ось такий вигляд набув перший Горіхуватський став після забруднення невідомими речовинами 24 жовтня 2021 р. (фото взяте із офіційного сайту НЦП «Голосіївський»)

Фахівці державної екологічної інспекції відразу відреагували на повідомлення киян про забруднення Горіхуватських ставків у соціальній мережі Facebook. На місце події оперативно виїхали співробітники відділу інструментально-лабораторного контролю та відібрали проби поверхневої води у ставку. Разом із тим експерти не зафіксували цвітіння води та сторонніх запахів від водойм. Однак у місцях, де було виявлено мор риби. Спеціалісти зафіксували високе споживання кисню, де вміст цього показника знаходився у межах 9,32-9,95 мг/дм³, за норми не нижче 4,0 мг/дм³, а також підвищений рівень заліза у концентраціях 0,706-0,729 мг/дм³. Теж було виявлено високе хімічне споживання кисню – у межах 120-128 мгО/дм³, що у 4,2 рази перевищує нормативні показники, а саме 30 мгО/дм³

(<https://ecopolitic.com/ua/ua/news/fib-i-ptahiv-u-nacparku-kieva-otruii-himikatami-ekoinspekciya/>)

За даним фактом теж проводилося розслідування і було відкрито кримінальну справу, однак чи помесли винуватні відповідальність згідно чинного законодавства, наразі невідомо.

Відповідно до Статті 59 про адміністративні правопорушення щодо використання і охорони водних ресурсів на порушників встановлюються штрафні санкції. Так, «Порушення правил охорони водних ресурсів (забруднення і засмічення вод, порушення водохоронного режиму, що спричинює забруднення, водну ерозію та інші явища...» веде за собою

накладання штрафу на громадян від 3 до 7 неоподаткованих мінімумів, а у посадових осіб від 5 до 8 неоподаткованих мінімумів

(https://protocol.rada.gov.ua/kodeks_ukraini_pro_administrativni_praporushennya_statтя_59/).

Цього року (2023 року) теж не обійшлося без подібних випадків. Так у середині липня також було виявлено і зафіксоване забруднення перших двох Горіхуватських ставків. Через мережу зливних труб до ставків надійшли забрудники, за допомогою яких вода у ставках перетворилася на коричневу (рис. 3.18). Відразу після виявлення факту порушення водного кодексу активістами була надіслана заявка до державної екологічної інспекції із

проханням перевірити, які саме речовини сприяли зміні кольору води (<https://www.rbc.ua/rus/stylar/sobakam-krashche-kupatisya-odnomu-iz-parkiv-1689666943.html>)

На думку очевидців подібна ситуація трапляється не вперше. В останні роки майже щорічно фіксуються випадки неодноразового зливу відходів, зокрема фосфатів, фенолів, тощо. Однак Міністерство захисту довкілля фактично нічого не робить з цього приводу. Ми вважаємо, що на подібні випадки обов'язково має бути великий суспільний резонанс і поширення інформації до багатьох державних органів, а особи, які причетні до цих справ, обов'язково мають бути покарані згідно діючого законодавства.

Рис. 3.18. Забарвлення води наслідок зливання у водойму невідомих речовин 18 липня 2023 р. (фото із сайту НПП)

Наприкінці березня 2023 р. за допомогою співробітників державної екологічної інспекції проведено огляд та взято проби води на території каскаду Горіхуватських ставків, які потрапляють у межі природно-заповідного фонду НПП «Голосівський». За результатами проведених експериментально-лабораторних досліджень було зафіксовано перевищення показників гранично-допустимих концентрацій забруднюючих речовин:

- у I-му Горіхуватському ставку (обабіч місця скидання стічних вод з ливневого жолобу) за такими показниками: азот амонійний у 1,395 рази, вміст заліза у 3,16 рази, ХСК у 6,25 рази.

у II-му Горіхуватському ставку (навпроти місця скиду вод із ливневого жолобу) зафіксовано перевищення за вмістом амонійного азоту у 1,71, ХСК у 4,93, БСК-5 у 1,85 рази (<https://informator.na.uk/stavki-u-golosivskomu-parku-kyieva-minyayut-kolir-vodi-ekoinspekciya-znayshla-zabrudnennya>)

Тому, за результатами встановлених показників якості води у цих ставках Державна екологічна інспекція Столичного округу звернулася до органів прокуратури й балансоутримувачів цієї території для вжиття оперативних заходів реагування згідно з їх повноваженнями.

Таким чином ми бачимо, що для водних об'єктів парку, які відносяться до складу ПЗФ найближчим часом необхідні обов'язкові заходи із поліпшення їх екологічного стану, які повинні включати впорядкування прибережної зони, розчистку русел і озерних котловин, загальний рекреаційний благоустрій.

3.7. Функції лісової охорони на землях природно-заповідного фонду

Ні для кого не секрет, що патрулювання і моніторинг є важливими видами природоохоронної діяльності. Тому з метою попередження випадків порушення природоохоронного законодавства, Служба державної охорони, яка функціонує при НПП «Голобівський» постійно здійснює рейдові виїзди на території усіх ПНДВ (рис. 3.19). У період здійснення таких заходів, державні інспектори «ловили» цивільних осіб на незаконній порубці дерев, на неправомірному здійсненні підприємницької діяльності, на різноманітних порушеннях охоронних меж заповідної зони. Слід зазначити, що і під час патрулювання, інспектори фіксують корисні з наукової точки зору знахідки, які потрібні для моніторингу флори і фауни парку.

Рис. 3.19. Здійснення державною службою охорони своїх професійних обов'язків наглядом за парком

Варто сконцентрувати увагу і на виконанні співробітниками парку своїх обов'язків по відношенню до представників фауни. Зокрема, в осінньо-зимовий період відбувається планова підгодівля тварин, таких як *кабани дикі, сарна європейська, лосі*, тощо. Як приклад, можна навести підгодівлю сіном та заготовленими гілками фруктових дерев співробітниками парку у створених для цього місцях, а також розміщення солонців та інше (рис. 3.20).

Рис. 3.20. Підготовлені голівниці для диких тварин НПП «Голосіївський» співробітниками парку

Варто зазначити, що під час одного із таких патрулювань інспекторами була виявлена браконьєрська вежа на території Лисниківського ГНДВ. У цей раз охорона спрацювала чітко, а заготовлену злочинцями споруда була зруйнована. Надалі за цією ділянкою був встановлений посилений нагляд.

Необхідно зауважити, що Голосіївський ліс -- це справжній оазис краси для відпочинку місгян і гостей серед щільної і хаотичної забудови міста Києва. За даними експертів у публікації «Голосіївський національний парк – скарбниця безкоштовних благ» висвітлювалася інформація, що загальна вартість екосистемних послуг Національного природного парку становить понад 76 700 млн грн щороку. Для усіх киян фахівці з екологічної професійної ліги зробили розрахунки вартості екосистемних послуг НПП «Голосіївський» за тими методичними підходами, які використовуються в

інших країнах світу. За результатами обчислень встановлено, що парк надає наступні екосистемні послуги:

- Очищення повітря майже на 480 млн грн;
- Стабілізація ґрунту і його фіксація та утримання від розмивання – 60 000 млн грн;

- Боротьба із комахами-шкідниками – 5775 млн грн;
- Запилення рослин – 6346,9 млн грн;
- Рекреаційні послуги – 240 млн грн;
- Створення сприятливого мікроклімату та охолодження у спекотний період – 3816 млн грн;

- Забирання деревини у тому числі і прова – 40 млн грн.

Як бачимо із вищенаведеного були отримані цікаві статистичні дані із яким стало відомо, що кожного дня середньостатичний киянин безкоштовно

отримує від національного парку послуг на суму майже 71 грн, тобто 25,5 тис. грн на рік. Як видно із наведених розрахунків, найбільш вартісним ресурсом, які надає нам ліс, є не деревина, а інші екосистемні послуги. Це

свідчить про те, що зберігаючи природні ресурси у дикому стані, ми отримуємо значно більше користі, ніж від самих ресурсів

(<http://cpl.org.ua/announces/golosivivskiy-natsionalnyi-park-skarbnitsya-bezkoshtovnih-blag-pies-rel/z/>).

Отже, підводячи підсумки потрібно зазначити, що співробітники парку, державна охорона, інспектори і небайдужі активісти постійно борються з порушниками заповідних територій ННП «Голосіївський». Це все є вірним, однак на нашу думку, необхідно ще шукати можливості для розширення території парку, запровадивши відповідний статус на прилеглих територіях із багатим біорізноманіттям (Онищенко В. та ін., 2022).

3.8. Виявлені порушення об'єктів природно-заповідного фонду і відповідальність за їх скоєння

Підводячи підсумки досліджень щодо виявлених правопорушень на територіях і об'єктах природно-заповідного фонду в Національному природному парку «Голосіївський» можна їх згрупувати і показати відповідальність винних осіб, що їх здійснили. Усі виявлені нами порушення ми розподілили на наступні типи (табл. 3.2.).

Таблиця 3.2. Виявлені правопорушення серед територій ПЗФ в Національному природному парку «Голосіївський»

Характерні порушення на території ПЗФ	Статті порушень відповідно до Законодавства	Відповідальність за порушення	Фотофіксація виявлених порушень
Заїзди на автомобілях до заповідної зони парку	Стаття 16 і стаття 22 Закону «Про природно-заповідний фонд» про заборону пересування механічних транспортних засобів у заповідній зоні НПП	Адміністративна відповідальність	
Спили багатокоркових дубів	Стаття 246 Кримінального Кодексу України,	За зрубів 5 дерев діаметром 30 см і більше – загроза кримінальної відповідальності, менше 5 дерев – штрафи від 17 тис до 25,5 тис грн.	
Незаконне зняття верхнього шару ґрунту на території 111 кварталу Київського лісництва	Стаття 239-1 ККУ «Незаконне заволодіння ґрунтовим покривом (поверхневим шаром) земель»	Адміністративна відповідальність – штраф від 200 до 500 н.м.г.	

Самозахоплення території ПЗФ	Стаття 197-1 «Самовільне зайняття земельної ділянки особливо цінних земель»	Кримінальна відповідальність, обмеження волі від 2 до 4-х років	
Порушення зонування території НПП (рекреаційна діяльність)	Статті 20 і 21 Закону України «Про природно-заповідний фонд»	Адміністративна відповідальність, штрафи	
Здійснення незаконних рубок у заповідній зоні парку	Стаття 16 Закону України «Про природно-заповідний фонд» про заборону ведення діяльності на території ПЗФ	Кримінальна відповідальність, від 1000 до 1500 н.м.т. чи обмеження волі до 3-х років	
Скоєння умисних підпалів	Стаття 77 Кодексу України про адміністративні правопорушення	Адміністративна відповідальність, накладання штрафу від 1500 до 4500 грн для громадян і від 4 тис. 500 грн до 15 тис. 300 грн на посадових осіб	
Забруднення водою Горіхуватських ставків	Стаття 59 «Порушення правил охорони водних ресурсів, забрудненням і засмічення вод...»	Адміністративне правопорушення, штрафні санкції від 3 до 7 н.м.г., а у посадових осіб від 5 до 8	

Як бачимо із таблиці 3.2. за різні псування, забруднення, вирубування дерев, спроби самозахоплення земель чи порушення режиму зонування території НПП «Голосіївський» існують різні штрафні санкції, а в деяких випадках навіть притягнення винних до кримінальної відповідальності.

ВИСНОВКИ

НУБІП України

1. Зазначаємо, що на сьогодні Національний природний парк «Голосіївський» є багатофункціональною природоохоронною установою, мета якої сприяти максимальному збереженню біотичного і ландшафтного біорізноманіття й формування у його мешканців прогресивного екологічного світогляду та якісного безпечного відпочинку. Відповідно до нормативних вимог у парку передбачено його функціональне зонування і проводяться науково-дослідна, природоохоронна, еколого-освітня і рекреаційна діяльність.

НУБІП України

2. Основні завдання, які ставляться перед дирекцією парку - це зменшити (обмежити) антропогенне навантаження на нього через стоки промислових об'єктів у каскад ставків, хаотичне будівництво нових будинків у відносній близькості до лісових масивів, надмірна рекреаційна діяльність у центральній зоні парку. Тому необхідно зважено підходити до вивчення антропогенного впливу на природні екосистеми, по можливості штучно корегувати його, оскільки подальші наслідки можуть бути плачевними. У такому разі стоїть виконання нових завдань, ретельні інспекторські перевірки території ПЗФ, суворя відповідальність за вчинені правопорушення. У той же час необхідна дозована еколого-пізнавальна активність через ознайомлення відвідувачів із флорою і фауною шеу через мережу екологічних стежок.

НУБІП України

3. Неодноразово фіксувалися випадки самозахоплення земель, зняття із них родючого шару ґрунту з метою подальшого перспективного будівництва, що карається кримінальною відповідальністю. Особливого розголосу серед громадськості набули повідомлення про порушення законодавства землекористувачами КП «Святошинське ЛПГ». Де проводилася господарська діяльність, яка порушувала режим охорони, збереження та відновлення природних комплексів парку.

НУБІП України

4. Встановлено, що періодично відбуваються незаконні рубки у лісі повноцінних дерев різного породного складу невідомими особами, що тягне за собою не лише адміністративну відповідальність із накладанням штрафів у розмірі від 1000 до 1500 н.м.г., а також і кримінальну - із позбавленням волі строком до 3-х років. Детальніше про це мова йде у таблиці 3.2.

5. Досліджено, що періодично стаються аварійні забруднення Горіхуватських ставків, які у такі періоди змінюють забарвлення води через перевищення ГДК щодо вмісту заліза, фосфатів, фенолів, а це вже адміністративні правопорушення, на які накладаються штрафні санкції від 3 до 7 н.м.г., а для посадових осіб - від 5 до 8 н.м.г.

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

НУБІП України

СЕРЕДК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андронов В.А, Варивода С.О., Тітенко Г.В. Заповідна справа: навч. посібник. Харків: НУЦЗУ, 2013. 204 с.

2. Андрощук А.Р. Щодо охорони об'єктів ПЗФ (на прикладі НПП «Голосівський» // Тези доповідей учасників Міжн. наук.-практ. конф. «На сторожі земельного ладу...». К. Друкарня Друкарник., 2021. – С. 333-335.

3. Бавровська Н.М., Бутенко Є.В. Використання рекреаційних територій у контексті ефективного управління землями: наукова монографія / Н. М. Бавровська, Є. В. Бутенко. – К.: МВЦ «Медінформ», 2015. – 338 с.

6. Березняк Є.М., Гоменюк М.С. Екологічний стан ландшафтів Голосівської лісопаркової зони м. Києва // Сборник научных трудов S-World / Международная научно-практическая конференция www.sworld.com.ua 1-12 октября 2013 г. Выпуск 3. Том 1. Биология. Одесса 2013. - С. 41-46.

7. Бренько І.М., Ступень М.Г. Природно-заповідний фонд України: стан, проблеми, перспективи // Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища. – С. 395-397.

8. Вишневський В.І. Водойми Києва / В.І. Вишневський. — К.: Ніка-Центр, 2021. — 280 с.

9. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду. Інструктивні та методичні матеріали / О. Василюк, К. Норенко, К. Полянська, С. Шутяк, Д. Ширяєва; [за заг. ред. О. Кравченко]. — Вид-во «Компанія “Манускрипт”» — Львів, 2018. — 136 с.

10. Виявлення територій, придатних для оголошення об'єктами природно-заповідного фонду / Олексій Василюк, Анастасія Драпалюк, Григорій Парчук, Дарія Ширяєва. За ред. О. Кравченко - Львів, 2015, 80 с.

11. Втрачені об'єкти та території природно-заповідного фонду / за ред. О. В. Василюка, О.В. Кравченко, О.С. Оскирко. Львів: Вид-во «Компанія “Манускрипт”», 2020. - 668 с.

12. Данілова О.М., Ємчук Т.В. Заповідна справа та організація туристично-рекреаційної діяльності на територіях природно-заповідного фонду: навч. посібник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2019. – 350 с.

13. Держекоінспекція почала перевірку НПП «Голосіївський» / Електронне джерело. URL: <https://3m2.ua/news/derzhekoinspekciya-pochala-pekvirku-npp-golosiyivskiy/>

14. Домаранський А.О. Ландшафтне різноманіття: сутність, значення, метризація, збереження. – Кіровоград: ТОВ «Імекс-ЛТД», 2006. – 146 с.

15. Екологічна проблема у Києві: у голосіївські озера продовжують зливати відходи / Електронне джерело. URL: <https://rubryka.com/2020/01/12/zlvyv-vidhodiv-z-ozera-golosievo/>

16. Екологічна стежка (Методика, організація, характеристика модельної стежки «Лісники» / [Дідух Я. П., Єрмоленко В.М., Крижанівська О. Т., Попович С.Ю. та інш.]. – Київ. : Фітосоціоцентр, 2000. – 88 с.

17. Екологічний паспорт Київської області. Електронне джерело. URL: <https://menv.gov.ua/news/33529.html>

18. Екологія Голосіївського лісу. Монографія. - К.: Фенікс, 2007.- 336 с.

19. Екостежки НПП «Голосіївський». Електронне джерело. URL: <https://npp.gov.ua/uk/node/40>

20. Забудову нацпарку «Голосіївський» спробують «підсунути» на затвердження в Міндовкля. Електронний ресурс. URL: <https://uncg.org.ua/zabudovu-natsparku-holosiyivskiy/>

21. Заповідна справа в Україні: Навчальний посібник. / За загальною редакцією М.Д. Гродзинського, М.П. Стеценка. - К.: 2003. - 306 с.

22. Зміна клімату наслідки та заходи адаптації: аналіт. доповідь / [С.П. Іванюта, О.О. Коломієць, О. А. Малиновська, Д.М. Якушенко]; за ред. С.П. Іванюти. – К.: НІСД, 2020. – 110 с.

23. Кир'янова В.О., Матвієнко В.І., Ярошенко А.Є. Особливості юридичної відповідальності за порушення екологічного законодавства // Юридичний науковий електронний журнал. - №1. - 2020. - С. 131-134.

24. Крельштейн П.Д., Бугаско І.С. Дослідження проблемних аспектів Національних природних парків «Мижнєвуський» та «Голосіївський» // Містобудування та територіальне планування. – 2019. – С. 222-232.

25. Кримінальний кодекс України. Стаття 242. Порухення правил охорони вод. Електронне джерело: URL: https://kodeksy.com.ua/kriminalni_kodeks_ukraini/statia-242.htm

26. Ладикінський В.М., Телюра Н.О. Конспект лекцій із дисципліни «Екологічне інспектування». - Х.: ХНАМГ, 2011. – 31 с.

27. Мойсеєнко О.П. Шляхи оптимізації діяльності Національного природного парку «Голосіївський» // Часопис картографії. – 2014. – Вип. 10. – С. 230-239. URL: <http://nb.iv.gov.ua/URN:uk:lvsl:2014:10:24>

28. Онищенко О. Вікові дуби Голосіївського лісу // Заповідна справа. – 1 (2021). - 2015. – С. 19-23.

29. Онищенко В. А. Лісова рослинність урочища Голосіївський ліс (м. Київ) // Біологічні системи. – 2013. – 5, Вип. 1. – С. 93-115.

30. Онищенко В.А., Прядко О.І., Вірченко В.М., Арап Р.Я., Орлов О.О., Дацюк В.В. Судинні рослини і мохоподібні національного природного парку "Голосіївський". – Київ: Альтерпрес, 2016. – 94 с.

31. Онищенко В.А. та ін. Ділянки перспективні для розширення НПП «Голосіївський» в межах Голосіївського району м. Києва // Сучасні фітосозологічні дослідження в Україні. Вип. 4. К. – 2022. – С. 64-73.

32. Пологовська Ю.Ю., Щабельська В.Г. Природно-заповідний фонд у структурі рекреаційного природокористування Київської області // Балтійський вісник. – Вип. 17. – 2020. – С. 557-580.

33. Положення про Національний природний парк Голосіївський. 2020. – 15 с. URL: <http://surl.li/lxzev>

34. Проект організації території Національного природного парку «Голосіївський», охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів. Затверджений Наказом Міністерства

захисту довкілля і природних ресурсів України 13 квітня 2023 р. №223. Том.

1 – 2023. – 304 с.

35. Про парк. Електронне джерело: URL: <https://npro.gov.ua/pro-park>

36. Про створення Чорнобильського радіаційно-екологічного

біосферного заповідника : Указ Президента України від 26 квітня 2016 р. №

174/2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>

37. Риб і птахів у нацпарку Києва отруїли хімікатами – екоінспекція.

Електронне джерело. URL: [https://ecopolitic.com.ua/ua/news/rib-i-ptahiv-u-](https://ecopolitic.com.ua/ua/news/rib-i-ptahiv-u-nacparku-kiieva-otruili-himikatami-ekoinspekciya/)

[nacparku-kiieva-otruili-himikatami-ekoinspekciya/](https://ecopolitic.com.ua/ua/news/rib-i-ptahiv-u-nacparku-kiieva-otruili-himikatami-ekoinspekciya/)

38. Сарапіна М.В. Забезпечення екологічної безпеки: курс лекцій.

Укладач М.В. Сарапіна Х. НУЦЗУ. – 2015. – 195 с.

39. Собакам внаше не купатися. В одному із парків Києва знову

катастрофа із озерами. Електронне джерело. URL:

[https://www.rbc.ua/rus/stylar/sobakam-krashche-kupatisya-odnomu-iz-parkiv-](https://www.rbc.ua/rus/stylar/sobakam-krashche-kupatisya-odnomu-iz-parkiv-1689666943.html)

[1689666943.html](https://www.rbc.ua/rus/stylar/sobakam-krashche-kupatisya-odnomu-iz-parkiv-1689666943.html)

40. Сотник Л.П. Дослідження сучасного стану вікових дубів

Голосіївського лісу Національного природного парку «Голосіївський» //

Рослини та урбанізація: Матеріали VII Міжнародної науково-практичної

конференції (м. Дніпро, 3 березня 2018 р.) – Дніпро, 2018. – С.104-116.

41. Сотник Л.П. Фітспатологічні дослідження дубових деревостанів на території НПП «Голосіївський» в умовах трансформованого середовища //

Проблеми екології та еволюції екосистем в умовах трансформованого

середовища: збірник матеріалів наукових праць II Міжнародної науково-

практичної конференції. М. Чернігів, 11-12 жовтня 2018 р. – Чернігів, Десна

Подіграф, 2018. - С. 123-126.

42. Ставки у Голосіївському парку Києва міняють колір води:

Екоінспекція знайшла забруднення. Електронне джерело. URL:

[https://informator.ua/uk/stavki-u-golosiiivskomu-parku-kiveva-minyavut-kolir-](https://informator.ua/uk/stavki-u-golosiiivskomu-parku-kiveva-minyavut-kolir-vodi-ekoinspekciya-zhavshla-zabrudneniya)

[vodi-ekoinspekciya-zhavshla-zabrudneniya](https://informator.ua/uk/stavki-u-golosiiivskomu-parku-kiveva-minyavut-kolir-vodi-ekoinspekciya-zhavshla-zabrudneniya)

43. Стаття 59. Порушення правил охорони водних ресурсів. URL:

https://protocol.ua/ua/kodeks_ukraini_pro_administrativni_prawoporushennya_statya_59

44. Устименко І.П., та ін. Роль і місце НПП «Голосіївський» у

Національній екологічній мережі // Наук. вісник НУБІП. Серія Лісівництво та декоративне садівництво. Вип. 171(1). - 2012. - С. 226-228.

45. Франчук Г.М., Кравець М.О. Оцінка екологічного стану каскадів Голосіївських ставків // Наукові технології, 2013. № 1(17). - С. 115-120.

46. Широкун К. Аналіз динаміки забруднення природних водойм у

межах великого міста (на прикладі каскадів Дідорівського та Горіхуватських водотоків // Вісн. Київського Нац. у-ту ім. Т. Шевченка. - 2016. - С. 66-71.

47. Шищенко П.Г., Гавриленко О.П., Циганок Є.Ю. Екосистемна цінність Голосіївського лісу як міської природоохоронної території: причини

і наслідки деградації // Укр. геогр. журнал. - 4(108). - 2019. - С. 40-49.

НУБіП України

ДОДАТКИ

Додаток А

ПОГОДЖЕНО
Управління екології та природних ресурсів
виконавчого органу Київської міської ради
(Київської міської державної адміністрації)

ЗАТВЕРДЖЕНО
Міністерство екології та природних
ресурсів України

Ліміт № 1112/19/1-1-1/1
на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду
загальнодержавного значення м. Києва на 2018 рік
Національний природний парк «Голосіївський»
(землекористування адміністрації Національного природного парку «Голосіївський»)

п/п	Назва природного ресурсу / вид використання	Місце використання			Обсяг використання		Термін використання	Особливі умови
		квартал	відділ	площа, га	одиниця виміру	ліміт		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Лісниківське природоохоронне науково-дослідне відділення зона регульованої рекреації								
1	Заготівля деревини у порядку проведення заходів з поліпшення санітарного стану лісів – рубок вибіркових санітарних	3	11	2,1	куб. м	17	01.01.2018 – 31.12.2018 (крім періоду з 01.04.2018 по 15.06.2018)	З дотриманням природоохоронного законодавства
		9	3	8,1	куб. м	243		
		9	4	1,8	куб. м	22		
		9	5	3,1	куб. м	93		

п/п	Назва природного ресурсу / вид використання	Місце використання			Обсяг використання		Термін використання	Особливі умови
		квартал	відділ	площа, га	одиниця виміру	ліміт		
1	2	3	4	5	6	7	8	9
1	Заготівля деревини у порядку проведення заходів з поліпшення санітарного стану лісів – рубок вибіркових санітарних	9	6	0,3	куб. м	6	01.01.2018 – 31.12.2018 (крім періоду з 01.04.2018 по 15.06.2018)	З дотриманням природоохоронного законодавства
		9	8	4,5	куб. м	113		
		9	9	0,4	куб. м	7		
		9	11	0,8	куб. м	10		
		9	12	0,1	куб. м	1		
		19	2	2,1	куб. м	67		
		19	7	6,2	куб. м	62		
		19	14	0,4	куб. м	8		
		19	15	1,6	куб. м	32		
		19	18	0,4	куб. м	7		
		19	19	0,2	куб. м	2		
		19	20	3,6	куб. м	58		
		19	22	0,7	куб. м	14		
		19	23	0,8	куб. м	13		
		19	24	0,6	куб. м	10		
		19	25	0,6	куб. м	12		
		19	26	4,2	куб. м	50		
		19	27	0,4	куб. м	8		
		19	28	0,4	куб. м	8		
		19	29	0,5	куб. м	9		
		19	30	0,5	куб. м	12		
		19	31	1,5	куб. м	30		
		19	32	1,1	куб. м	24		
		21	1	0,2	куб. м	2		
21	2	0,5	куб. м	8				
21	3	6,0	куб. м	48				
21	4	1,5	куб. м	15				
21	5	0,8	куб. м	4				
21	6	0,3	куб. м	1				

№	Назва природного ресурсу / вид використання	Місце використання			Обсяг використання		Термін використання	Особливі умови
		квартал	виділ	площа, га	однина виміру	ліміт		
1	Заготівля дровини у порядку проведення заходів з поліпшення санітарного стану лісів – рубок вибіркового санітарних	3	4	5	6	7	01.01.2018 – 31.12.2018 (крім періоду з 01.04.2018 по 15.06.2018)	З дотриманням природоохоронного законодавства
		21	14	0,8	куб. м	16		
		21	15	0,2	куб. м	3		
		21	16	2,4	куб. м	34		
		21	17	0,3	куб. м	3		
		21	18	0,1	куб. м	2		
		21	19	0,2	куб. м	1		
		21	24	1,7	куб. м	34		
		21	25	0,3	куб. м	3		
		21	26	0,1	куб. м	1		
		21	27	0,4	куб. м	3		
		21	32	0,8	куб. м	8		
		24	9	1,0	куб. м	4		
		24	10	1,0	куб. м	4		
		24	11	4,2	куб. м	25		
		24	19	0,3	куб. м	3		
		24	20	3,4	куб. м	17		
		28	9	0,4	куб. м	3		
		28	11	14,8	куб. м	74		
		28	12	0,9	куб. м	7		
		28	13	2,0	куб. м	10		
		28	15	0,6	куб. м	5		
		28	16	0,3	куб. м	2		
		28	17	0,4	куб. м	2		
		28	19	0,3	куб. м	2		
		28	23	1,1	куб. м	9		
		28	24	0,1	куб. м	1		
		зони стаціонарної рекреації						
		19	6	1,3	куб. м	18		
		24	8	1,4	куб. м	14		

№	Назва природного ресурсу / вид використання	Місце використання			Обсяг використання		Термін використання	Особливі умови
		квартал	виділ	площа, га	однина виміру	ліміт		
1	Заготівля дровини у порядку проведення заходів з поліпшення санітарного стану лісів – рубок вибіркового санітарних	24	15	0,5	куб. м	4	01.01.2018 – 31.12.2018 (крім періоду з 01.04.2018 по 15.06.2018)	З дотриманням природоохоронного законодавства
		24	24	0,5	куб. м	4		
		28	18	0,2	куб. м	1		
Разом по Лісниківському ПНДВ				98,3	куб. м	1323		
Всього по НПП				98,3	куб. м	1323		

Директор
Національного природного парку «Голосіївський»
М.П.

Дробот Б.В.

НУБІП України

НУБІП України

Депутатський запит щодо здійснення будівництва на землях ПЗФ НПП «Голосіївський» в урочищі Бичок

1482

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 2

№ 113-591

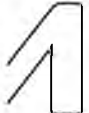
4 грудня 2017 р.

Н

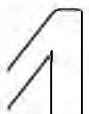
Н

Генеральному прокурору України
Луценку Ю.В.
вул. Рівнянська, 13/15
м. Київ.
01011

Н

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ
(В порядку ст.15 Закону України
"Про статус народного депутата України")

*Щодо захисту інтересів держави
сталою кваліфікації земель урочища встанови,
зокрема частинки НПП «Голосіївський» в м. Києві*

Н

Шановний Юрію Віталійовичу!

Н

Указом Президента України «Про створення національного природного парку «Голосіївський» від 27.08.2007 № 794/2007 (із змінами, внесеними згідно з Указом Президента № 976/2008 (976/2008) від 30.10.2008) на території міста Києва створено національний природний парк «Голосіївський» (далі – НПП «Голосіївський») площею 4525,52 гектара та підпорядкувало його Міністерству охорони навколишнього природного середовища України (на даний час Міністерство екології та природних ресурсів України).

Н

З метою збереження, охорони і використання в естетичних, історичних, наукових, природоохоронних та оздоровчих цілях до складу НПП «Голосіївський» увійшли цілі території земель загальнодержавного призначення Голосіївського лісництва (квартал 29), Конча-Зицького лісництва (квартали 35, 16, 20, 22, 26, 27, 30, 31, 32-34, 36-41); Дачного лісництва (квартали 43-45, 47-46, 51-53, 55, 56, 58-60, 62-64, 66-68, 70-72, 74-81 та частково квартали 46, 50, 54, 57, 61, 65, 69, 73, на правій стороні

Генеральному прокурору України

НУУ

Столичного посе) комунального підприємства «Лісопаркове господарство «Конча-Засла».

Відповідно до статті 53 Закону України «Про природно-заповідний фонд України» Держуправління охорони навколишнього природного середовища в м. Києві Міністерства охорони навколишнього природного середовища України передано під охорону землекористувачу (комунальному підприємству «Лісопаркове господарство «Конча-Засла» Київського комунального об'єднання теленого будівництва та експлуатації зелених насаджень міста «Київзеленбуд» (далі – КО «Київзеленбуд»)) уквітну частину заповідного об'єкта загальнодержавного значення, про що свідчить Охоронне зобов'язання № 1-1-2 від 29.01.2008.

Згідно із схемою проекту створення національного природного парку «Голосіївський» до складу території парку, що передано під охорону КО «Київзеленбуд», увійшли і землі лісогосподарського призначення урочища «Бичок» (ділянка I площею 56,44 га згідно з планово-картографічними матеріалами та таксаційними описами кварталу 29 Голосіївського (Конча-Заспівського) лісництва (урочище Бичок»).

Слід зазначити, що ще до включення цієї території до складу НПП «Голосіївський», Київська міська рада у 1993 році зазсерувала територію урочища Бичок під заповідання, а у 1995 році включила до складу регіонального ландшафтного парку «Голосіївський», що також є територією природно-заповідного фонду. В подальшому рішеннями Київської міської ради від 23.12.2003 № 334/1209 «Про створення першої черги регіонального ландшафтного парку «Голосіїв» та від 19.07.2005 № 806/3381 «Про затвердження Програми розвитку зеленої зони міста Києва до 2010 року та концепції формування зелених насаджень в центральній частині міста» регіональний ландшафтний парк «Голосіївський» перетворено в першу чергу регіонального ландшафтного парку «Голосіїв».

Більше того, як вбачається з карти Зони охорони Національного музею народної архітектури та побуту України НАНУ («Музей в Пирогові»), затвердженої Міністром культури і туризму України 30.12.2005 року, урочище Бичок повністю входить до зони охоронюваного ландшафту, де прямо заборонено будівництво капітальних будівель і споруд.

Отже земельна ділянка лісогосподарського призначення урочища Бичок, що входить до зони охоронюваного ландшафту Національного музею народної архітектури та побуту України НАНУ, ще у 1993 році була визначена як особливо цінна ділянка, що підлягає заповіданню та зарезервуванню і охоронювана в установленому порядку. З 1995 року ця земля набула статусу особливо цінних територій об'єктів природно-заповідного фонду України місцевого значення, а з 2007 року – загальнодержавного значення, є загальнонаціональним надбанням та власністю народу України.

Землі природно-заповідного фонду, лісогосподарського призначення та охоронюваного ландшафту, якими на своїм статусом є урочище Бичок, в силу ст.ст. 83, 84 Земельного кодексу України віднесені до об'єктів, що не підлягають приватизації, є обмежено оборотоздатними об'єктами, надбання та об'єктом права власності Українського народу, на який розповсюджуються норми ст.ст. 13, 14 Конституції України, які є нормами прямої дії.

НУУ

НУУ

НУУ

Вказані обставини переконливо підтверджують втрату Київською міською радою будь-яких повноважень щодо розпорядження цією земельною ділянкою з часу набуття нею статусу заповідного об'єкта загальнодержавного значення та включення до зони охоронюваного ландшафту Національного музею народної архітектури та побуту України НАНУ.

Адже Київська міська рада реквітувала свої повноваження органу місцевого самоврядування щодо розпорядження цією земельною ділянкою, погодивши створення природно-заповідного об'єкта, як це передбачено ст. 52 Закону України «Про природно-заповідний фонд України». З моменту прийняття Указу Президента спірна земельна ділянка урочища Бичок змінила цільове призначення на землі природно-заповідного фонду та, як об'єкт ПЗФ загальнодержавного значення, перейшли у відання Кабінету Міністрів України, який згідно із ст.ст. 149, 150 Земельного кодексу України є єдиним органом, наділений повноваженнями вилучення землі такої категорії за згодою Верховної Ради України.

Наведене підтверджується правовими позиціями Верховного Суду України, сформованими у подібних спорах щодо об'єктів права власності Українського народу, а саме земель лісогосподарського призначення, природно-заповідного фонду тощо, відчужених за схемами, у тому числі через незаконні судові рішення (постанови від 17.12.2014 у справі № 6-99 цс 14, від 01.07.2015 у справі № 6-50 цс 15, від 30.09.2016 у справі № 6-196 цс 15, від 03.02.2016 у справі № 6-1814 цс 15, від 07.09.2016 у справі № 6-1030 цс 16, від 24.06.2015 у справі № 6-502 ц 15).

Водночас, незважаючи на законодавчу заборону, особливо цінні землі природно-заповідного фонду України – частина НПП «Голосіївський» урочище Бичок віддано Київською міською радою в оренду під забудову ТОВ «Авеста-Буд» поза волею уповноваженого на це органу – Кабінету Міністрів України та Верховної Ради України, що призведе до фактичного знищення унікального заповідного лісу та незаконного будівництва промислових об'єктів у зоні охоронюваного ландшафту.

Влітку 2016 року ТОВ «Авеста-Буд» вирвало частину унікального лісу на території урочища Бичок НПП «Голосіївський», але, всупереч ухвалі Господарського суду м. Києва від 30.08.2016 про вжиття заходів до забезпечення позову у справі № 910/11164/16, що набрала законної сили з 30.08.2018 і заборонила будь-кому будь-які дії на спірній ділянці урочища Бичок – продовжило проводити незаконні роботи на спірній ділянці 30.08.2016 та 01.09.2016. Зокрема, 01.09.2016 ТОВ «Авеста-Буд» замело будівельні плити і склало з них споруду. Такі дії щодо знищення заповідного об'єкта викликали обурження екологів, журналістів, активних громадян. Відсутність належного нагляду державних органів та установ щодо захисту природно-заповідного фонду призвело до силового протистояння між групою молодих спортивної зовнішності на боці забудовника та екологів, активістів і добровільних батальйонів, що теж досліднили до межі природно-заповідного фонду.

Більше того, в Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно 07.09.2016 пов'язаними нотаріусом Майбутнього Q.V. (Київський міський

НУУ

НУУ

НУУ

) НИ

) НИ

) НИ

) НИ

) НИ

) НИ

) НИ

нотаріальний округ), не зважаючи на заборону сулу, за ТОВ «Авеста-Буд» зареєстровано права власності на об'єкт незавершеного будівництва – втосалон з комплексом АЗК, що складається з фундаменту під будівлю компресорної з будівельною готовністю об'єкта 17%.

Також у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно вивчено факт реєстрації на території урочища Бичок 09.11.2015 Управлінням державної реєстрації Головного територіального управління юстиції у м. Києві реєстратором Авраменко С.С. права власності на об'єкт незавершеного будівництва паркового прикосту загальною користування, господарської будівлі КІТІ та допоміжних споруд загальною площею 92 м кв та готовністю 63%.

Отже нотаріусами на заповідній ділянці урочища Бичок здійснено реєстрацію двох об'єктів нерухомості, яких насправді там ніколи не було. Це підтверджується інформацією НПП «Голосіївський», згідно якої ділянка до вирубування забудовником дерев влітку 2016 року була цілком засаджена лісом, охоронялася працівниками парку, а також відео та фото ділянки, що здійснені журналістами під час журналістських розслідувань незаконності дій забудовників. Тобто жодного нерухомого об'єкта у 2015 році на цій ділянці не було. А отже і не було правових підстав для його реєстрації. Не є недобудованим об'єктом і купа плит, які завчасні забудовником та складені на ділянці 01.09.2016 – вже під час дії заборони суду.

На даний час НПП «Голосіївський», громадською організацією «Корчуйте – наш дім» та міжнародною благодійною організацією «Екологія-Право-Людина» ініціювано три судові пронеси, направлені на захист частини національного природного парку «Голосіївський» урочища Бичок від будівництва ТОВ «Авеста-Буд». Однак, з огляду на відсутність достатніх коштів у парку та повноважень у громадських організацій на пред'явлення вимог майнового характеру, способом захисту обрано оскарження рішень неуповноваженого органу – Київської міської ради, та договору оренди, укладеного з ТОВ «Авеста-Буд».

Кабінет Міністрів України на звернення парку щодо необхідності пред'явлення позову майнового характеру як органом, наділеним повноваженнями розпоряджатися спірною землею, не відреалізувавши, таких позовних вимог не пред'явив, у справі, що вже перебувають у провадженнях судів, своїх представників не направив.

Також до цього часу не вирішено питання про оскарження у судовому порядку державної реєстрації неіснуючих об'єктів нерухомості на території урочища Бичок.

Видається дивним, що об'єкт, особливу природну цінність якого оголосив своїм Указом Президент України, захищається належним чином не захищенням з боку державних установ та органів. Це підриває довіру суспільства до самого Інституту Президента України та органів державної влади взагалом.

Органи прокуратури в силу ст. 23 Закону України «Про прокуратуру», наділені повноваженнями пред'являти позови в інтересах держави у разі, коли уповноважені органи не вживають таких заходів.

Ураховуючи надважливість збереження цінного природного об'єкта, яким є урочище Бичок, є всі підстави для здійснення представництва інтересів держави органами прокуратури.

Враховуючи викладене, керуючись ст. 15 Закону України «Про статус народного депутата України», **ПРОШУ:**

1. Пред'явити позов для захисту інтересів держави в особі Кабінету Міністрів України щодо вилучення землі урочища Бичок та звільнення її ТОВ «Авеста-Буд», скасування державної реєстрації неіснуючого майна на цій ділянці,
2. Про результати поінформувати мене у термін та спосіб, визначені чинним законодавством України.

Додатки на 15 аркушах:

1. Копія схеми території національного природного парку «Голосіївський», передана під охорону землекористувачу (комунальному підприємству «Ужгородське господарство «Кочча-Заспа» Київського комунального об'єднання зеленого будівництва та експлуатації зелених насаджень міста «Київзеленбуд»).
2. Копія рішення Київської міської ради народних депутатів №14 від 17.02.1994 з додатками, опублікованими в газеті "Хрещатик" 07.04.1994.
3. Копія карти зон охорони Музею народної архітектури та побуту НАН України, затверджена 30.12.2005.
4. Копія експертного висновку Харківського національного університету імені В. П. Каразіна від 16.09.2016 про розташування земельної ділянки площею 2,6495 га (кадастровий номер 8000000000:90:119:0063) у межах території національного природного парку "Голосіївський" з картографічними матеріалами.
5. Заява НПП "Голосіївський" №308/2-08 від 01.09.2016 щодо порушення природоохоронного законодавства.
6. Заява НПП "Голосіївський" №354/2-01 від 26.09.2016 про незаконність реєстрації прав на незавершені будівництвом об'єкти нерухомості за адресою м. Київ, Столичне шосе, 98-г та Столичне шосе, урочище Бичок, ділянка 1.
7. Аерознімки урочища Бичок до літа 2016 та після літа 2016.

З повагою,

Народний депутат України

О.В. Чернашина
(пос. № 113)